

Financieel jaarverslag verzekeringsbranche

2014

VERBOND VAN VERZEKERAARS

Voorwoord

Voor u ligt het Financieel jaarverslag met daarin de belangrijkste resultaten van de verzekeringsbranche over 2014. Een verslag met cijfers, maar vooral ook met achtergronden en verklaringen bij die cijfers. Hiermee wil de verzekeringssector inzicht bieden in de belangrijkste ontwikkelingen en in beeld brengen hoe de branche ervoor staat. Dit jaarverslag is opgesteld door het Centrum voor Verzekeringsstatistiek (CVS).

In 2014 trekt de economie weer aan, maar dit herstel lijkt nog aan de verzekeringssector voorbij te gaan. Qua solvabiliteit hebben verzekeraars de crisis goed doorstaan, maar nu staan ze voor grote uitdagingen. Zo hebben verzekeraars al enige jaren last van de lage rente, die in 2014 een historisch dieptepunt bereikte. Het antwoord van verzekeraars is kostenreductie, verdere efficiencyverbetering en klantgerichte innovatie. Het Verbond van Verzekeraars ondersteunt de processen die verzekeraars ontwikkelen om deze antwoorden voortvarend te concretiseren, bijvoorbeeld bij het zoeken naar nieuwe mogelijkheden om waarde te creëren voor klanten. Deze vinden we onder andere in een veranderende arbeidsmarkt, en op gebieden waar de overheid zich verder terugtrekt waardoor burgers en bedrijven meer risico's zelf moeten dragen. Verzekeraars kunnen bijdragen aan nieuwe vormen van zekerheid, bijvoorbeeld op het gebied van vermogensvorming.

De verzekeringssector wil een solide en vernieuwende markt zijn, en werkt voortdurend aan een relatie met de klant waarin vertrouwen en zekerheid centraal staan. Door risico's over te nemen faciliteren verzekeraars de ontwikkeling van klanten en bedrijven en daarmee van de samenleving. Wij willen een constructieve partner zijn die invulling geeft aan zijn maatschappelijke betrokkenheid door actief mee te werken aan oplossingen voor maatschappelijke vraagstukken. Duidelijkheid geven over de financiële stand van zaken in de sector aan consumenten en geïnteresseerden uit bijvoorbeeld politiek, overheid, toezichthouders, pers en maatschappelijke organisaties sluit hierbij aan. Dit jaarverslag is daar een illustratie van.

De leden van het Verbond hebben een belangrijke bijdrage geleverd aan het tot stand brengen van dit verslag, in het bijzonder:

- G.Th. Pluym (commissie CVS, Onderlinge 's-Gravenhage)
- F.J.M. Romijn (commissie CVS, a.s.r.)
- E.A.A. Roozen (commissie CVS, Delta Lloyd)
- W.H. Steenpoorte (commissie CVS, SNS REAAL)
- F.A. Bart (Aegon)
- J.H.A.K. Gualthérie van Weezel (Delta Lloyd)
- E.Th.P.M. Mullenders (Achmea)
- A.P.G. Schouten (Vivat)

H.J. Herbert
directeur

Inhoud

Voorwoord	1
Samenvatting	3
Summary	5
1 Inleiding	7
1.1 Verantwoording	7
1.2 Representativiteit	7
1.3 Leeswijzer	7
2 Economische ontwikkelingen	8
2.1 De wereldeconomie	8
2.2 De Nederlandse economie	9
2.3 Beleggingen	10
2.4 De verzekeringsmarkt in 2014	12
3 Schadeverzekeringen	15
3.1 Algemeen	15
3.2 Herverzekering	16
3.3 Motor	16
3.4 Brand	18
3.5 Transport	20
3.6 Aansprakelijkheid	21
3.7 Rechtsbijstand	22
3.8 Reis	22
4 Zorgverzekeringen	23
4.1 Algemeen	23
4.2 Ziektekosten	23
4.3 Inkomen	24
5 Levensverzekeringen	26
5.1 Algemeen	26
5.2 Individueel	26
5.3 Productie individueel	27
5.4 Collectief	30
Verklaring begrippen	31

Samenvatting

De Nederlandse economie zette in 2014 de opwaartse lijn door en groeide met 0,8 procent. Deze opgaande lijn komt nog niet terug in de verzekeringssector. Verzekeraars hebben te maken met de lage rente, verzadigde of teruglopende markten, stevige concurrentie onderling en met andere financiële instellingen waarbij een level playing field vaak ontbreekt, en toenemende kosten door steeds verdergaande regelgeving, waardoor zowel de omzet als het resultaat terugloopt.

Schadeverzekeringen

Het premievolume van Schade (exclusief Ziektekosten en Inkomen) daalde in 2014 met 2 procent. Dit beeld van afnemende premie-inkomsten is sectorbreed en zien we dan ook bij elke branche terug. Ook het resultaat zette de dalende trend voort en kwam na herverzekering uit op 3 procent, het laagste resultaat sinds 2002. De oorzaken hiervan zijn vooral de felle concurrentie op verzadigde markten en overheidsbeleid dat de lasten van verzekeraars verhoogt.

Zorgverzekeringen (Ziektekosten en Inkomen)

Het premievolume van Ziektekosten is licht gestegen in 2014. Omdat de schadelast en de bedrijfskosten sterker stegen, kwam het resultaat in 2014 lager uit dan in 2013. Het premievolume van Inkomensverzekeringen daalde in 2014 licht ten opzichte van 2013. Ook het resultaat daalde ten opzichte van 2013. Alleen door de hogere beleggingsopbrengsten kwam het resultaat van Inkomen boven de nul.

Levensverzekeringen

Levensverzekeraars hebben bij uitstek te kampen met de lage rente. Verder hebben zij niet alleen te maken met onderlinge concurrentie, maar ook met concurrentie met andere financiële instellingen, zoals banken en pensioenfondsen. Concurrentie is essentieel om innovatie en efficiëntie te stimuleren, maar het ontbreken van een level playing field speelt verzekeraars vaak parten. Daarnaast hebben ze te kampen met hoge nalevingslasten als gevolg van onder meer de veranderende wetgeving op het gebied van solvabiliteit. Het premievolume daalde in 2014 verder tot 17,6 miljard euro. Omdat de uitkeringen op peil bleven en verzekeraars vanwege onder andere de dalende lage rente meer geld reserveerden voor toekomstige uitkeringen, daalde het over 2014 behaalde resultaat tot ver onder de nul.

Maatschappelijke waarde

De kerntaak van verzekeraars is het bieden van zekerheid. Dat staat in de Nederlandse verzekeringssector niet ter discussie. Zo staan verzekeraars klaar om bij een dramatische gebeurtenis direct hulp te bieden aan de nabestaanden en slachtoffers. Daarnaast vergoeden verzekeraars zo'n miljoen schades aan voertuigen, keren uit bij 100.000 branden en bij ongeveer 300.000 waterschades en verzorgen ze de pensioenregelingen van meer dan één miljoen actieve deelnemers. De zekerheid is ook af te meten aan de mate waarin een verzekeraar in staat is zijn (toekomstige) verplichtingen na te komen, de solvabiliteit. De zogenaamde 'solvabiliteitsratio' hoort hoger te zijn dan honderd procent. Voor zorgverzekeraars lag de solvabiliteitsratio in 2014 op 238 procent, voor levensverzekeraars op 253 procent en voor schadeverzekeraars zelfs op 346 procent. Zo dragen verzekeraars door het bieden van zekerheid bij aan het goed functioneren van de samenleving.

Tabel 1 Resultaat verzekeringsbranche 2014

	Premievolume ¹		Netto combined ratio	Resultaat ²				
	2014			2010	2011	2012	2013	2014
	€ mrd	% groei t.o.v. 2013	2014	% verdiende premie				
Totaal Schade	12,2	-2	101	5	6	5	4	3
• Motor	4,4	-2	108	1	4	3	2	-4
• Brand	3,6	-2	98	3	6	5	-1	4
• Transport	0,7	-2	98	1	-7	-8	14	4
• Overige	3,4	-3	92	13	13	12	9	9
Totaal Zorg	45,3	1	101	2	1	2	3	1
Totaal Leven	17,6	-4	n.v.t.	-5	-10	-6	12	-37
Totaal	75,1	0	n.v.t.	1	-1	1	5	-8

¹ Premievolume (bruto verdiende premie) van de directe binnenlandse tekening, de indirecte binnenlandse tekening en de directe buitenlandse tekening.

² Technisch resultaat na rente en na herverzekering, maar voor afdracht van vennootschapsbelasting, uitgedrukt in een percentage van de bruto verdiende premie.

Summary

The Dutch economy continued the upward trend in 2014 and grew by 0.8 per cent. This upward trend is not yet reflected in the insurance industry. Insurers are confronted with the low interest rate, saturated or shrinking markets, keen competition, both from insurers and other financial institutions, in which the level playing field is often missing, and with increasing costs due to more stringent regulations, causing declines in both revenue and result.

Non-life insurance

The premium volume of Non-life (excluding Health and Income) decreased by 2 per cent in 2014. The picture of declining premium income is industry-wide and is reflected in all classes of business. The result also continued the downward trend and dropped, after reinsurance, to 3 per cent, the lowest result since 2002. The main causes are the fierce competition in saturated markets and a government policy that increases the costs of insurers.

Health and Income insurance

The premium volume of health insurers showed a modest increase in 2014. However, as the claims burden and the operational expenses rose more sharply, the result for 2014 was lower than for 2013. The premium volume in 2014 fell somewhat short of the 2013 level. The result was also lower compared to 2013. The result of Income was only positive due to higher investment income.

Life insurance

Life insurers especially are affected by the low interest rate level. In addition, they do not only have to face keen mutual competition, but also competition from other financial institutions, such as banks and pension funds. Competition is essential to stimulate innovation and efficiency, but insurers are often impeded by the lack of a level playing field. In addition, they have to cope with high compliance costs resulting from, among other factors, the changed legislation in the field of solvency. The premium volume further dropped in 2014 to 17.6 billion euros. As the benefit payments remained at the same level and the insurers increased their reserves for future benefits due, in part, to the declining interest rate, the result achieved for 2014 dropped far below zero.

Social value

The main task of insurers is to offer security. That is not a topic of discussion in the Dutch insurance industry. In case of a dramatic event, insurers are ready to immediately provide support to surviving dependents and victims. In addition, insurers compensate about one million damages to vehicles, pay out in case of 100,000 fires and about 300,000 cases of water damage. They also provide the pension schemes of about one million active participants. The security can also be measured by the degree to which an insurer is capable of meeting his (future) liabilities, the solvency. The so-called solvency ratio should be higher than one hundred per cent. The solvency ratio for health insurers was 238 per cent in 2014, for life insurers this was 253 per cent and for non-life insurers even 346 per cent. In this way, insurers contribute to the proper functioning of society by offering security.

Results in the insurance industry in 2014

	Premiums¹		Net combined ratio	Results²				
	2014			2010	2011	2012	2013	2014
	<i>€ bn</i>	<i>% growth compared to 2013</i>	<i>2014</i>	<i>% earned premiums</i>				
Total Non-life	12.2	-2	101	5	6	5	4	3
• Motor vehicles	4.4	-2	108	1	4	3	2	-4
• Property	3.6	-2	98	3	6	5	-1	4
• Marine, Transport & Aviation	0.7	-2	98	1	-7	-8	14	4
• Other	3.4	-3	92	13	13	12	9	9
Total Health and Income	45.3	1	101	2	1	2	3	1
Total Life	17.6	-4	n/a	-5	-10	-6	12	-37
Total	75..1	0	n/a	1	-1	1	5	-8

¹ The premium volume (gross earned premiums) of the direct domestic turnover, indirect domestic turnover and direct foreign turnover.

² Technical result after interest and after reinsurance, but before the deduction of corporation tax, expressed as a percentage of the gross earned premiums.

1 Inleiding

1.1 Verantwoording

Dit jaarverslag bevat een terugblik op de financiële ontwikkelingen in de Nederlandse verzekeringsbranche over het jaar 2014. Het verslag is opgesteld door het Centrum voor Verzekeringsstatistiek (CVS), het statistisch onderzoeksbureau van het Verbond van Verzekeraars.

Resultaten worden veelal uitgedrukt in een percentage van de bruto verdiende premie. Alle premiebedragen zijn exclusief assurantiebelasting. De hier gepresenteerde resultaten zijn de zogenaamde technische resultaten inclusief herverzekering, maar vóór afdracht van vennootschapsbelasting. De berekeningen zijn gebaseerd op een panel van verzekeraars, maar alle uitkomsten zijn opgeschaald naar de omvang van de gehele Nederlandse verzekeringsbranche. Vanwege de omvang van het panel is de ophoging voldoende betrouwbaar om uitspraken over de gehele markt te kunnen doen.

De genoemde bedragen en aantallen in dit jaarverslag over voorgaande jaren kunnen op bepaalde punten afwijken van de bedragen en aantallen zoals vermeld in eerdere jaarverslagen. De belangrijkste redenen hiervoor zijn bijstellingen op oude jaren, veranderingen in panelsamenstelling, gewijzigde verslagleggingsregels of aansluiting bij DNB-cijfers. De in de kaders gepresenteerde resultaten zijn afkomstig van het CVS, tenzij anders vermeld.

1.2 Representativiteit

De financiële gegevens van schadeverzekeraars zijn gebaseerd op negentig procent van de Nederlandse verzekeringsmarkt, gemeten naar premievolume. De resultaten zijn afkomstig van de statistiek Financiële Jaarcijfers Schade & Zorg, waarvoor het CVS jaarlijks schadeverzekeraars enquêteert, die in Nederland werkzaam zijn. De resultaten die in het hoofdstuk Schadeverzekeringen gepresenteerd worden, hebben betrekking op alle schadeverzekeringen (exclusief Zorg), namelijk verzekeringen voor motorrijtuigen, brand, transport, aansprakelijkheid, rechtsbijstand en reis.

De sector Zorg bestaat uit de branches Ziektekosten en Inkomen. De financiële gegevens van Ziektekosten zijn gebaseerd op cijfers van DNB over de gehele markt, de cijfers van Inkomen komen uit de statistiek Financiële Jaarcijfers Schade & Zorg van het CVS en zijn gebaseerd op 95 procent van de markt, gemeten naar premievolume.

De financiële gegevens over levensverzekeraars zijn gebaseerd op 98 procent van de Nederlandse verzekeringsmarkt, gemeten naar premievolume. De resultaten zijn afkomstig van de statistiek Financiële Jaarcijfers Leven, waarvoor het CVS jaarlijks levensverzekeraars die in Nederland werkzaam zijn, enquêteert. De statistiek vraagt onder andere de verlies- en winstrekening uit.

1.3 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 gaat kort in op algemene economische ontwikkelingen die mede van invloed zijn op de resultaten van de verzekeringsbranche. Daarna wordt in hoofdstuk 3 het resultaat van de diverse schadeverzekeringen toegelicht, waarbij we ook stilstaan bij de impact van herverzekering. Hoofdstuk 4 bevat een toelichting op de markt van zorgverzekeringen. In hoofdstuk 5 wordt verslag gedaan van de financiële ontwikkelingen op de markt voor levensverzekeringen, met aandacht voor de ontwikkeling van het premievolume, de nieuwe productie en het resultaat. Het verslag sluit met een verklarende lijst van begrippen.

2 Economische ontwikkelingen ³

2.1 De wereldeconomie

De wereldeconomie groeide de afgelopen drie jaar stabiel met 3,2 procent per jaar. Niettemin verschilt de onderliggende dynamiek in de drie jaren sterk. Enkele structurele factoren, die voor een duurzame economische groei kunnen zorgen, zijn in deze periode sterk verbeterd. Zo steeg het vertrouwen in de stabiliteit en houdbaarheid van het financiële stelsel. De verwachting is dan ook dat de groei in 2015 en 2016 toe zal nemen. De ontwikkeling van de wereldhandel versterkt dit beeld. Deze lag in 2014 weliswaar iets onder dat van 2013, maar vanwege aantrekkende economische factoren verwacht het CPB dat deze in 2015 en 2016 hoger zal liggen. De economische opleving is niettemin fragiel en er blijven enkele belangrijke risicofactoren bestaan die alsnog een terugval kunnen veroorzaken, zoals de problemen met Griekenland in het eurogebied en diverse internationale conflicten.

De groei van de economie van de Verenigde Staten (VS) viel begin 2014 enigszins terug, mede als gevolg van een bijzonder strenge winter, maar herstelde daarna en kwam met 2,4 procent iets hoger uit dan in 2012 en 2013. We kunnen dan ook spreken van een krachtig herstel dat naar verwachting de komende jaren aanhoudt en mede fungeert als aantrekker van de mondiale economische opleving. Dit is ook te zien op de aandelenmarkten, die recordhoogtes bereiken en vaak al weer boven de piek van voor de crisis liggen.

Ook de economische groei van Azië, exclusief Japan, was de afgelopen drie jaar vrijwel stabiel, al lag deze met een waarde van rond de zes procent hoger dan het wereldwijde gemiddelde. De economische groei in Japan was juist relatief laag en daalde in 2014 tot net boven de nul. China deed het, net als de vorige jaren, beter dan gemiddeld, maar de groei van 7,4 procent betekende voor het land zelf de laagste groei in 24 jaar. De afname van de groei wordt veroorzaakt door maatregelen van de overheid die bedoeld zijn om de economie beter in balans te brengen, maar deze maatregelen kunnen ook leiden tot een te hoge schuldratio, een afnemend rendement op investeringen en een dalende arbeidsproductiviteit.

Het Verenigd Koninkrijk is een belangrijke trekker van de economische groei in Europa. De productie en de werkgelegenheid groeien stevig, wat in 2014 tot een groei van 2,6 procent leidde, de grootste groei sinds 2007. Binnen het eurogebied is vooral Duitsland een belangrijke motor van de economische groei, al trekt de groei in Frankrijk ook aan en laten de voormalige probleemlanden Spanje en Ierland een hoge groei zien. Mede hierdoor zag het eurogebied de economie in 2014 met 0,9 procent groeien, na twee jaren van krimp. Het herstel is traag, maar zal vanwege de dalende euro en de lagere energieprijzen in de komende jaren doorzetten. De inflatie is in het eurogebied nog steeds erg laag en kwam in 2014 onder de nul uit. De ECB probeert hier middels kwantitatieve verruiming, waarbij waardepapieren worden aangekocht en geld in de economie wordt gepompt, iets aan te doen. Deze maatregel kan tevens leiden tot een lagere euro, wat weer helpt in het aanwakkeren van de economische groei, maar ook tot een nog lagere rente leidt.

³ De tekst in dit hoofdstuk is gebaseerd op het Centraal Economisch Plan 2015 van het CPB, de kwartaalberichten van DNB, artikelen uit ESB en publicaties van de OECD en de Wereldbank.

Kwantitatieve verruiming

De ECB probeert door kwantitatieve verruiming de lage inflatie te bestrijden. Hierbij worden effecten aangekocht, waardoor de geldvoorraad in de economie groter wordt. De meningen over deze aanpak zijn verdeeld. Zo stelt de president van De Nederlandsche Bank (DNB) Klaas Knot dat de maatregel de financiële markten verstoort omdat verkopers weten dat er altijd een koper is.

Een bijkomend effect is dat landen hierdoor minder noodzaak zien om hervormingen door te voeren. Hoogleraar Lex Hoogduin stelt daarnaast dat verlaging van de reële rente ertoe leidt dat bedrijven minder geld in fysieke investeringen, zoals machines en gebouwen, zullen steken en meer in financiële investeringen, zoals obligaties en aandelen.

Een ander effect van de kwantitatieve verruiming is dat de euro minder waard wordt ten opzichte van de dollar, wat een positief effect heeft op de export en daarmee op de economische groei. Verder is de verwachting dat de rente als gevolg van de kwantitatieve verruiming verder af zal nemen. Dit verlaagt uiteraard de renteopbrengsten. Omdat het verschil met de inflatie groter wordt, kan de reële rente negatief worden, zelfs als de nominale rente boven de nul blijft.

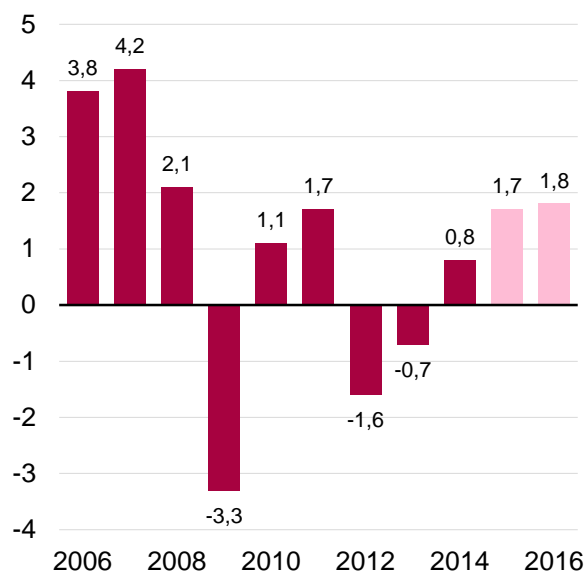
Verzekeraars en pensioenfondsen beleggen een relatief hoog aandeel van hun vermogen in vastrentende waarden. De dalende rente verhoogt de marktwaarde hiervan, maar daar staat tegenover dat de waarde van gegarandeerde verplichtingen stijgt. Omdat bij de meeste pensioenfondsen en levensverzekeraars de gemiddelde *duration* van de vastrentende waarden lager is dan de *duration* van de verplichtingen, nemen die van de verplichtingen sneller in waarde toe dan de beleggingen, wat een sterk negatief effect op de dekkingsgraad van pensioenfondsen en de solvabiliteit van levensverzekeraars heeft.

2.2 De Nederlandse economie

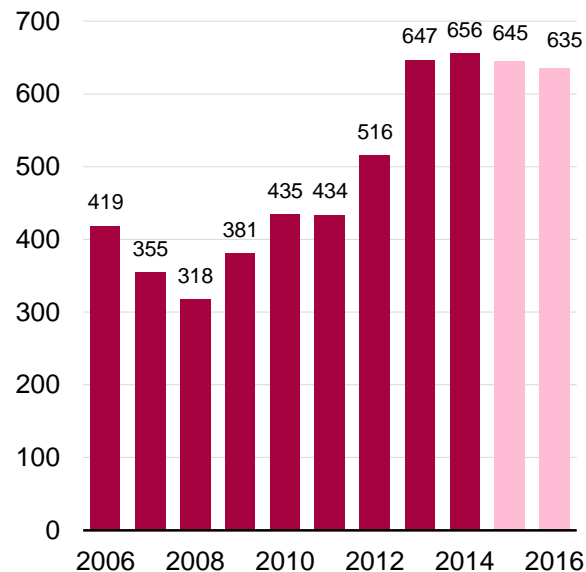
In 2014 zette de opwaartse lijn door en groeide de Nederlandse economie met 0,8 procent. Hiermee werd de groei, na twee jaren van krimp, weer positief, al bleef hij wel onder het gemiddelde van de landen in het eurogebied. Het Centraal Planbureau (CPB) verwacht dat de trend doorzet, waardoor de groei in de komende jaren nog iets hoger uit zal komen. Deze groei is vooral een gevolg van de lage prijsontwikkeling en de aantrekkende wereldhandel, waarbij vooral de uitvoer een positieve bijdrage levert. De consumptie en de investeringen daalden in 2014, maar het CPB verwacht dat deze in 2015 en 2016 weer zullen stijgen en hierdoor positief bijdragen aan verder economisch herstel.

De werkloosheid bleef in 2014 min of meer stabiel, nadat die in 2012 en 2013 opliep. Het CPB verwacht dat de stabilisatie van de werkloosheid ook in de komende twee jaren met doorzettend herstel aan zal houden. De inflatie lag in 2014 met 0,3 procent een stuk lager dan in de voorgaande jaren. Volgens het CPB blijft dit lage niveau de komende twee jaar gehandhaafd en kan de inflatie in 2015 zelfs onder nul uitkomen.

Figuur 1 Volumemutaties BBP t.o.v. het jaar ervoor (%) (bron: CBS/CPB)

Figuur 2 Werkloze beroepsbevolking (dzt) (bron: CBS/CPB)

2.3 Beleggingen

Voor de aandelenbeurs was 2014 weer een goed jaar, al stegen de beurzen minder dan in 2012 en 2013. De koers van de AEX verliep grillig en daalde in sommige maanden sterk, soms zelfs tot onder de koers aan het begin van het jaar, maar over het hele jaar gemeten nam de AEX met bijna vijf procent toe.

Figuur 3 Koers van de AEX in 2014

Voor verzekeraars zijn de beurskoersen niet de meest relevante indicatoren voor het meten van de beleggingsprestaties. Ze beleggen weliswaar in aandelen om daarmee het rendement op het kapitaal te verhogen, maar het aandeel van hun activa dat is belegd in aandelen, is relatief klein, om het risico

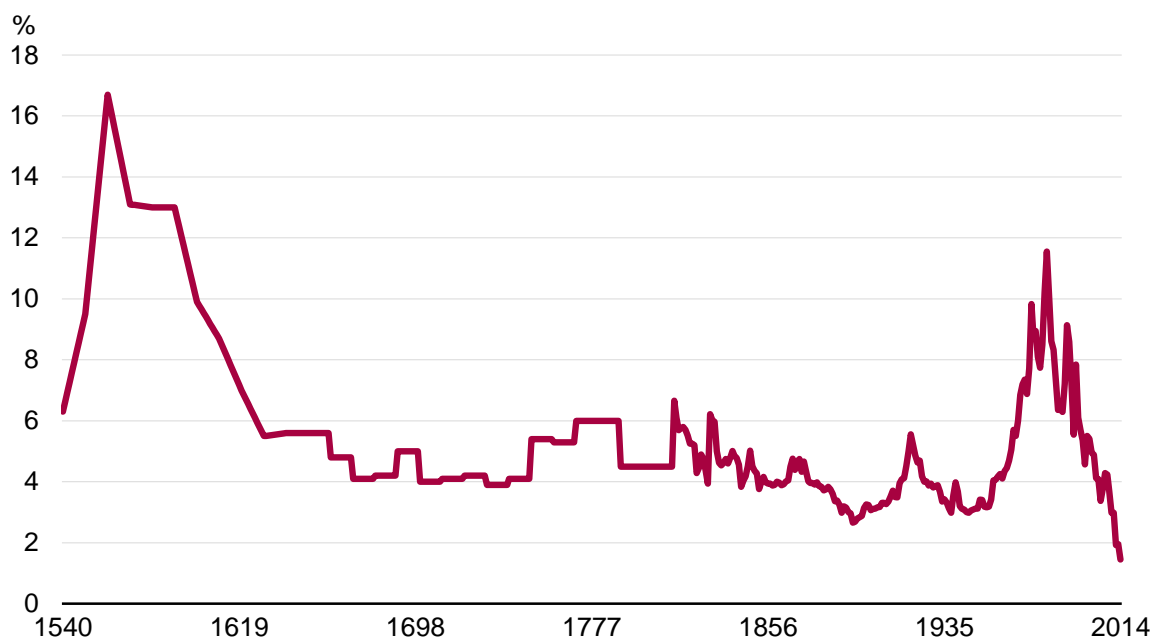
op al te grote verliezen te verminderen, langlopende verplichtingen na te kunnen komen en consumenten meer zekerheid te kunnen bieden. Het grootste deel van beleggingen van verzekeraars bestaat dan ook uit vastrentende waarden, zoals staats- en bedrijfsobligaties en vorderingen uit (hypothecaire) leningen. Het rendement van deze vastrentende waarden hangt onder andere af van de kapitaalmarktrente en de opslagen voor het kredietrisico (*credit spreads*).

Kapitaalmarktrente historisch laag

In de periode 1540 tot heden was de kapitaalmarktrente gemiddeld 5,8 procent met enkele uitschieters naar boven, tot bijna zeventien procent in de tweede helft van de zestiende eeuw en meer recent tot iets boven de tien procent in 1980. Aan de onderkant kwam de rente nooit onder de 2,5 procent. Dit duurde tot 2012, waarin de rente onder de twee procent uitkwam. In 2014 daalde de rente tot 1,45 procent.

De lage rente heeft grote consequenties voor levensverzekeraars. De renteopbrengsten zijn lager, waardoor de inkomsten voor de verzekeraars lager zijn. Omdat veel verzekeringen tegen een hogere rente gegarandeerd zijn, moeten verzekeraars hoge buffers aanhouden om deze toekomstige verplichtingen na te kunnen komen. De lage rente heeft dan ook een drukkend effect op zowel het resultaat als de solvabiliteit. Verder is de lage rente nadelig voor verzekerden die met een kapitaal een uitkering moeten aankopen, waardoor consumenten worden geraakt en de productie van directe ingaande lijfrenten daalt.

Figuur 4 Historisch overzicht van de kapitaalmarktrente (bron: Martien van Winden, auteur van o.m. *De Financiële Canon van Nederland*)

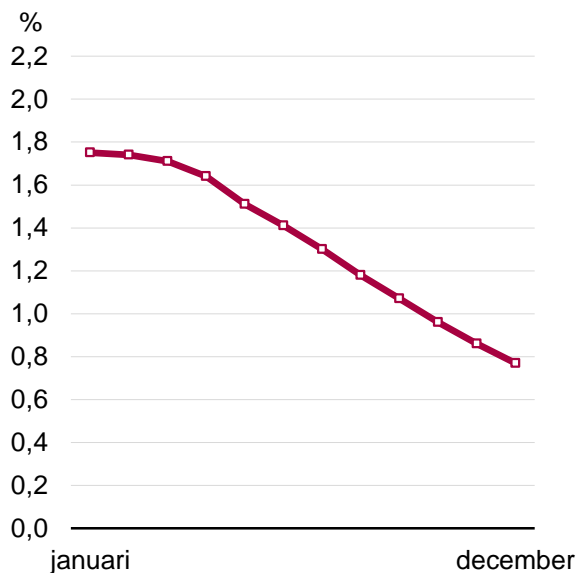

Voor verzekeraars is in 1995 het zogenaamde u-rendement⁴, naast het reeds bestaande s- en t-rendement, geïntroduceerd als maatstaf om de opbrengsten op staatsleningen te berekenen. Voor 2014

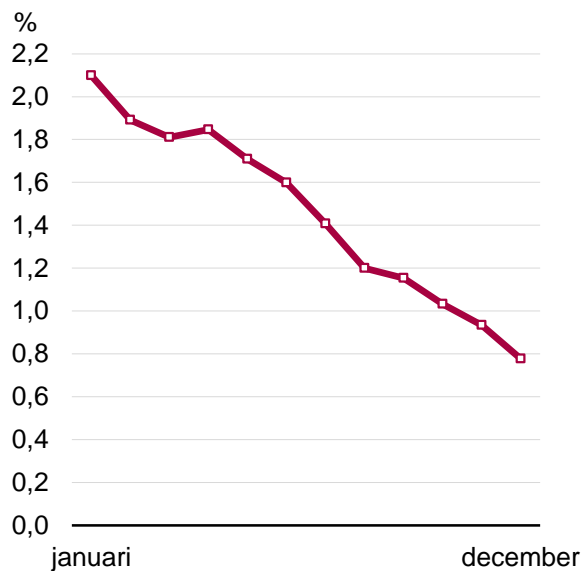
⁴ Het u-rendement is een rendementsmaatstaf die maandelijks door het CVS wordt gepubliceerd. De hoogte van het u-rendement is gebaseerd op het effectief rendement van staatsleningen die voldoen aan een aantal specifieke criteria.

zien we een curve die continu daalt, ondanks dat de rente aan het begin van het jaar historisch gezien al erg laag was. De daling over 2014 zien we ook terug bij de rente op Nederlandse 10-jaars-staatsleningen.

Figuur 5 Ultimo maandelijks u-rendement 2014 (bron: Verbond van Verzekeraars)

Figuur 6 Rente 10-jaars-staatsobligaties 2014 (bron: DNB)

2.4 De verzekeringsmarkt in 2014

Verzekeraars hebben te maken met verzadigde of teruglopende markten, hevige concurrentie, lage rente en toenemende kosten door steeds verdergaande regelgeving. De effecten hiervan zijn overall negatief, maar de mate waarin verschilt sterk per branche.

Schadeverzekeraars hebben minder last van de lage rente dan levensverzekeraars. Niettemin heeft de markt voor schadeverzekeringen te maken met beperkte mogelijkheden tot groei vanwege de verzadiging van de markten en de hevige onderlinge concurrentie. De premies en resultaten staan in deze branche dan ook onder druk. Als gevolg hiervan neemt het resultaat al geruime tijd af. Zonder rente-inkomsten zou het resultaat in 2014 zelfs onder de nul zijn uitgekomen.

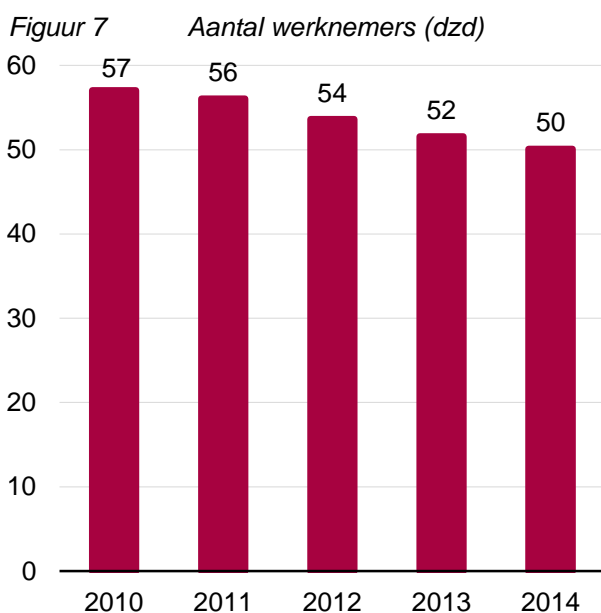
Inkomensverzekeraars merken de gevolgen van de economische crises. Door faillissementen of doordat ondernemers niet meer in staat zijn de premie op te brengen, worden polissen geroyeerd, waardoor de portefeuille krimpt en het premie-inkomen terugloopt. Omdat de schadelast hoog is, betekent dit dat niet alleen de inkomsten, maar ook de resultaten onder druk staan.

Levensverzekeraars hebben niet alleen te maken met onderlinge concurrentie, maar ook met concurrentie met andere financiële instellingen, zoals banken en pensioenfondsen, waarbij het ontbreken van een level playing field verzekeraars vaak parten speelt. Daarnaast hebben ze veel last van de historisch lage rente, hogere lasten als gevolg van onder meer veranderende wetgeving en een dalend premievolume. De beurskoersen stegen in 2014, maar niet zo sterk als in de twee voorgaande jaren. Niettemin stegen de beleggingsopbrengsten van levensverzekeraars als gevolg van de sterk gestegen waarde van obligaties. De lage rente vergrootte de toevoegingen aan de voorzieningen. Per saldo daalde het resultaat van levensverzekeraars in 2014 sterk.

Verzekeraars reageren op de negatieve economische ontwikkelingen door onder meer kostenreducties door te voeren. Zo neemt de werkgelegenheid in de verzekeringssector al enkele jaren af en daalt het aantal vacatures. Verzekeraars slagen er in de solvabiliteit ook in 2014 weer ruim boven de gestelde norm te houden.

Door kostenbesparingen neemt werkgelegenheid verder af

Om de dalingen van omzet en het resultaat het hoofd te kunnen bieden, reageren verzekeraars met kostenreducties. Bovendien kan door automatisering meer werk door minder mensen gedaan worden, verdwijnen overlappende functies na bedrijfsintegraties, veranderen de werkzaamheden inhoudelijk en stijgt het opleidingsniveau. Door al deze factoren nam de werkgelegenheid in de bedrijfstak in 2014 verder af tot zo'n 50.000 werknemers.

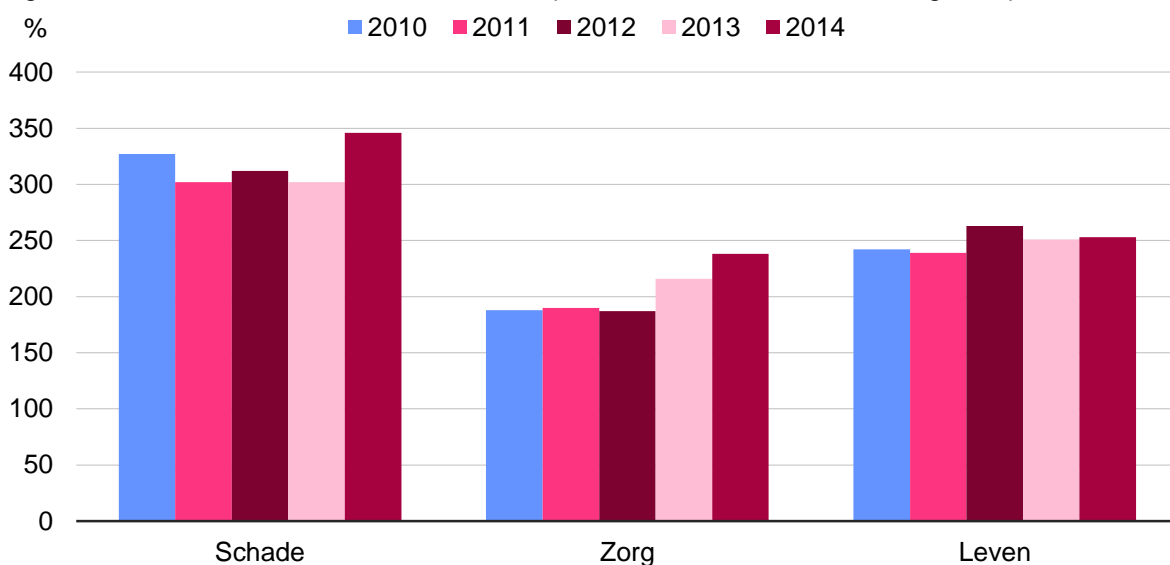
Sociale partners hebben medio juni 2014 een sociale beleidsagenda met elkaar vastgesteld. In deze agenda is een visie geformuleerd en bepaald wat er te doen is om een toekomstbestendige branche te creëren. Daarin hebben zij erkend en omschreven dat de krimp in de verzekeringsarbeidsmarkt is ingegeven door verscheidene factoren. De ontwikkelingen binnen de verzekeringssector volgen elkaar snel op: snel veranderende marktomstandigheden en daarmee business modellen, toenemende wet- en regelgeving, economische tegenwind, digitalisering van werkprocessen en teruglopende werkgelegenheid en behoefte aan andere vaardigheden van medewerkers, vragen om een nieuwe benadering van arbeidsvoorwaarden en de arbeidsmarkt.

Solvabiliteit blijft op peil

De aan DNB gerapporteerde solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin een verzekeraar in staat is om zijn (toekomstige) verplichtingen na te komen. De ratio wordt verkregen door de aanwezige solvabiliteit te delen door de vereiste solvabiliteitsmarge, waarbij de vereiste solvabiliteitsmarge een wettelijk voorgeschreven veiligheidsmarge is en de aanwezige solvabiliteit de middelen die de verzekeraar als buffer aanhoudt. De ratio hoort groter te zijn dan honderd procent en ligt hier in de praktijk ruim boven.

De aanwezige solvabiliteit bij schade- en zorgverzekeraars is in 2014 ten opzichte van het jaar ervoor gestegen en ligt op het hoogste niveau van de afgelopen vijf jaar. De solvabiliteitsratio van levensverzekeraars is in 2014 met twee procentpunten licht gestegen tot 253 in 2014.

Figuur 8 Solvabiliteitsratio verzekeraars (bron: DNB, ZBO verantwoording 2014)

3 Schadeverzekeringen

- Premievolume daalt sectorbreed
- Herverzekeringsmarge stijgt
- Resultaat daalt

3.1 Algemeen

De sector Schade staat onder druk. De hevige concurrentie op verzadigde markten heeft gevolgen voor de premies en de marges. Het premievolume daalt in 2014 dan ook ten opzichte van het jaar ervoor. Deze daling komt terug bij alle branches.

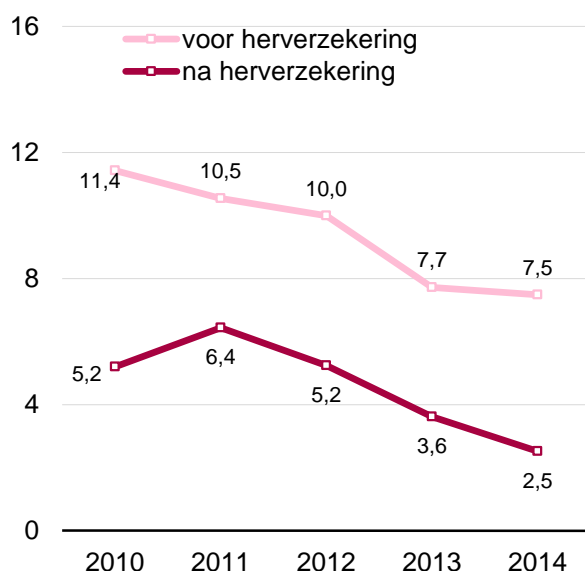
Tabel 2 Bruto premievolume en -ontwikkeling schadebranches

Branche	2013 € mrd	2014 € mrd	Mutatie %
Motor	4,5	4,4	-2
Brand	3,7	3,6	-2
Transport	0,8	0,7	-2
Overige ⁱ	3,5	3,4	-3
w.o. Aansprakelijkheid	1,1	1,1	-2
w.o. Rechtsbijstand	0,7	0,7	0
w.o. Reis en hulpverlening ⁱⁱ	0,7	0,6	-11
Totaal	12,4	12,2	-2

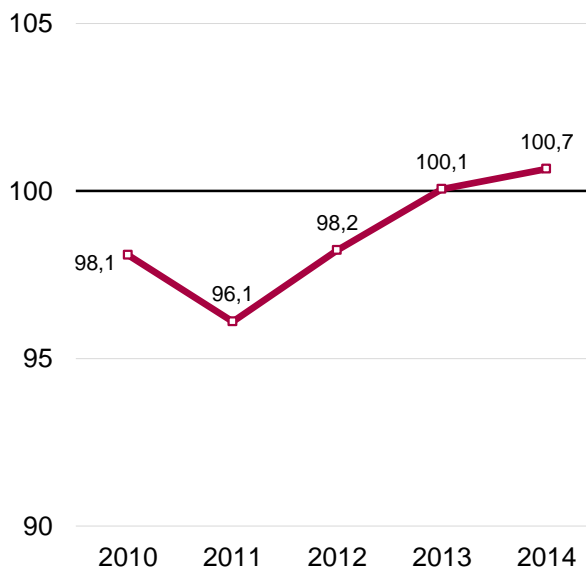
ⁱ Tot de Overige verzekeringen behoren ook Krediet, Borgtocht en Diverse geldelijke verliezen.

ⁱⁱ Tot de productgroep Reis en hulpverlening behoren naast de gewone reisverzekeringen (inclusief de ongevallendeckking) ook annuleringsverzekeringen en hulpverlening.

Figuur 9 Resultaat na rente in procenten van de bruto verdiende premie, sector Schade

Figuur 10 Netto combined ratio⁵, sector Schade

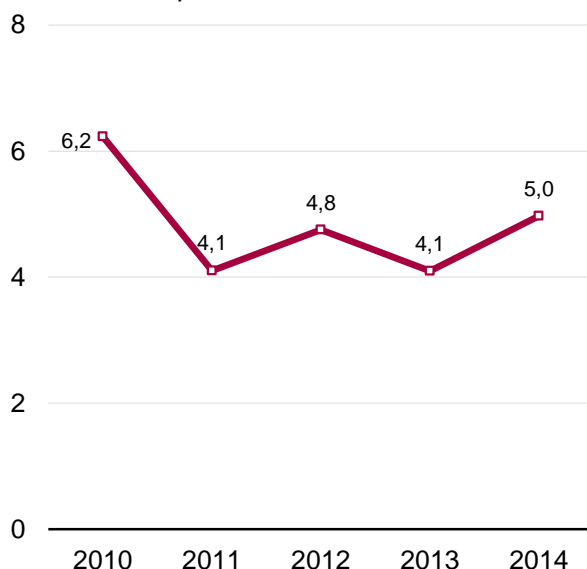
⁵ De netto combined ratio geeft het totaal van de geleden schade en bedrijfskosten weer in verhouding tot de netto verdiende premie en is daarmee een maatstaf die weergeeft in hoeverre de uitgaven van een verzekeraar gedekt worden door de inkomsten.

Ook het resultaat laat al enkele jaren een dalende lijn zien. In 2014 zet de daling door en bereikt het resultaat de laagste waarde sinds 2002. De *netto combined ratio*⁶ ligt in 2014 boven de honderd, wat betekent dat de premie-inkomsten lager zijn dan de uitgaven en dat het uitsluitend aan de beleggingsopbrengsten te danken is dat het resultaat boven de nul uitkomt. Ondanks deze ontwikkelingen ligt de solvabiliteit ruimschoots boven de norm en stijgt deze in 2014 zelfs nog verder.

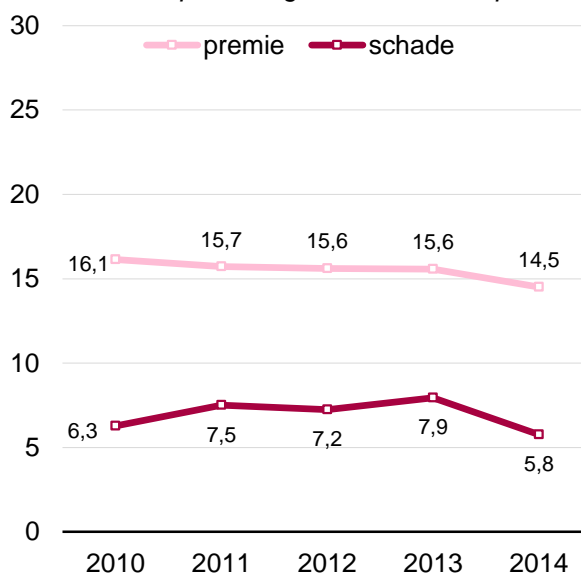
3.2 Herverzekering

De daling van het resultaat van de sector Schade is mede het gevolg van een gestegen herverzekeringsmarge, wat betekent dat het verschil tussen wat verzekeraars betalen en ontvangen van herverzekeraars groter is geworden. Onderstaande grafieken laten zien dat de stijging van de herverzekeringsmarge vooral een gevolg is van een daling van de door herverzekeraars uitgekeerde schade.

Figuur 11 Herverzekeringsmarge als percentage van de verdiende premie, sector Schade

Figuur 12 Premie betaald aan en schade ontvangen van herverzekeraars, percentage van verdiende premie

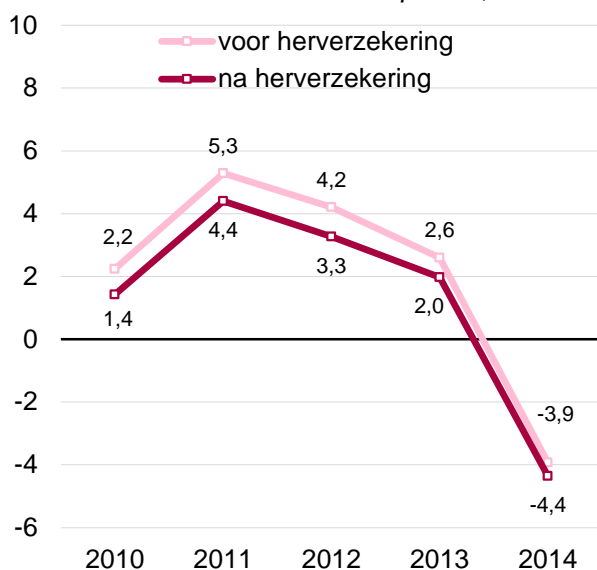

3.3 Motor

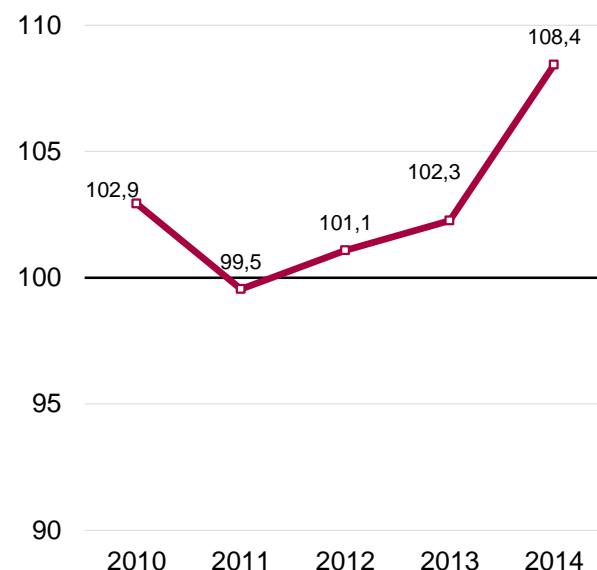
Het premievolume van de branche Motor is in 2014 verder gedaald. De premies staan onder druk doordat zowel consumenten als tussenpersonen steeds meer gebruikmaken van websites die premies vergelijken en doordat consumenten vaker overstappen op kleine 'groene' auto's die vanwege de lage aanschafprijs en het lagere gewicht een lagere verzekeringspremie hebben. Verder zien verzekeraars dat consumenten als gevolg van de economische crisis, de verhoging van de assurantiebelasting en het verouderende wagenpark, overstappen op een lagere dekking of een hoger eigen risico.

⁶ De *netto combined ratio* gebruikt de bedragen na herverzekering. Dit kan alleen op brancheniveau. Voor de onderliggende productgroepen is het aandeel herverzekering niet bekend en wordt derhalve de *bruto combined ratio* berekend.

Figuur 13 Resultaat na rente in procenten van de verdiende premie, Motor

Figuur 14 Netto combined ratio, Motor

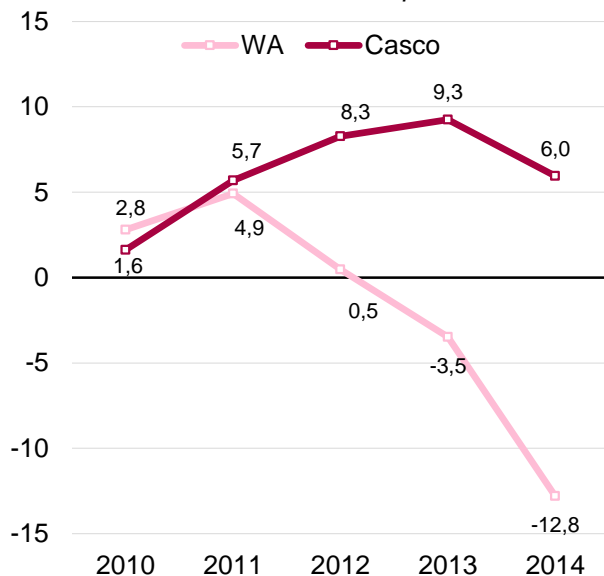
De premiedalingen leiden tot minder inkomsten, terwijl de schadelast niet daalt. Het gevolg is dan ook dat het resultaat daalt. Door vrijval van de schadevoorzieningen bleef voorgaande jaren het resultaat nog enigszins op peil, maar in 2014 stijgen de schadevoorzieningen weer, waardoor het resultaat daalt en onder de nul uitkomt. De verhoging van de schadevoorzieningen hangt samen met de toenemende hoogte van letselschades. De *netto combined ratio* is in 2014 verder gestegen ten opzichte van 2013 en ligt ruim boven de 100.

Tabel 3 Diefstallen van voertuigen (bron: AVc)

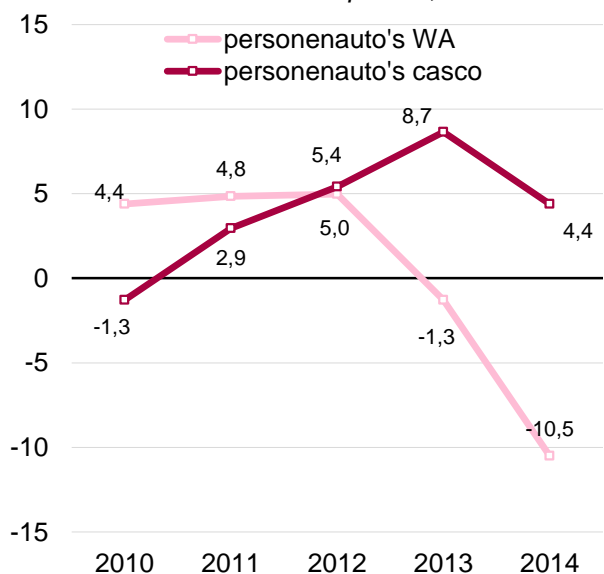
Categorie	2005	2011	2012	2013	2014	Mutatie
	aantal					'13/'14 %
Personenauto's	13.844	11.658	11.396	11.761	10.712	-9
Bedrijfsvoertuigen	3.038	2.355	2.427	2.689	2.383	-11
Aanhangers	1.032	1.155	1.173	1.153	1.140	-1
Motorrijwielen	1.765	1.996	1.807	1.963	1.753	-11
Bromfietsen	159	16.869	16.183	14.487	14.693	1
Totaal	19.838	34.033	32.986	32.053	30.681	-4
% teruggevonden personenauto's	61	51	46	43	40	-

De schadeontwikkeling van de branche Motor hangt ook samen met het aantal diefstallen van voertuigen, het aantal verkeersongevallen en de ontwikkeling van de verkeersgewonden en -doden. Het aantal verkeersdoden komt in 2014 uit op 570 en is daarmee precies gelijk aan dat van 2013. De diefstal van voertuigen is bij alle soorten voertuigen, behalve bromfietsen, gedaald.

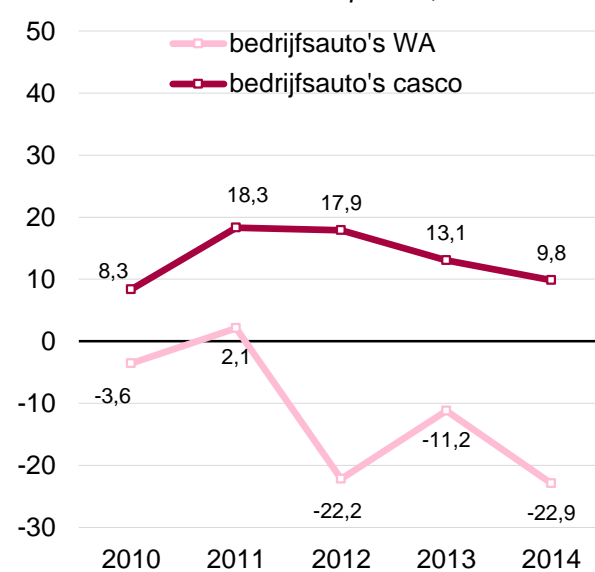
Figuur 15 Resultaat na rente vóór herverzekering Motor casco en Motor WA in procenten van de verdiende premie

Figuur 16 Resultaat na rente vóór herverzekering in procenten van de verdiende premie, Motor

Figuur 17 Resultaat na rente vóór herverzekering in procenten van de verdiende premie, Motor

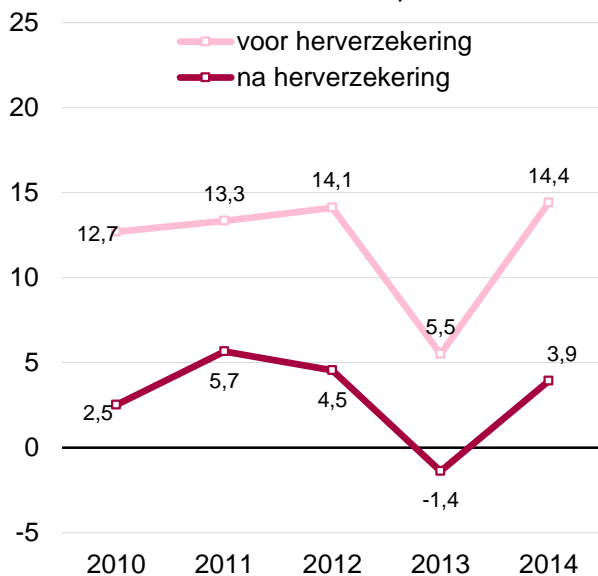
Als we de resultaten verder uitsplitsen, zien we ook hier het effect van de stijgende letselschades terug. Zowel het resultaat op WA als het resultaat op casco is gedaald, maar het resultaat op casco verzekeringen is nog positief terwijl het resultaat op WA-verzekeringen al enkele jaren negatief is.

3.4 Brand

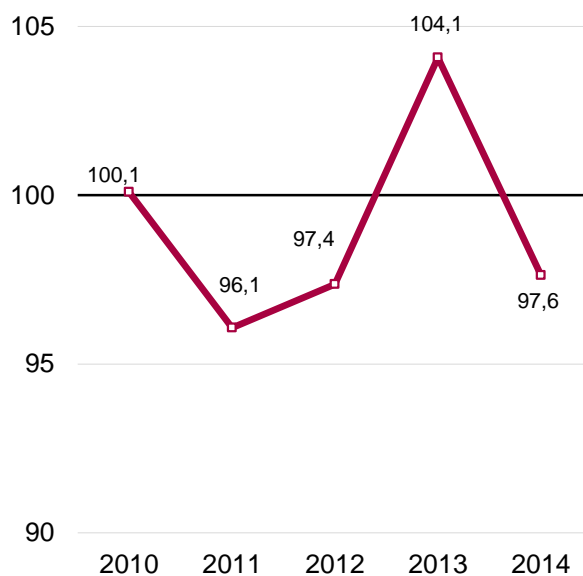
Het premievolume van brandverzekeringen is in 2014 ten opzichte van 2013 gedaald. Deze daling komt vooral door een daling binnen het zakelijk segment. De betaalde schade is gestegen, maar door een daling van de schadevoorziening is de geleden schade uiteindelijk gedaald. De hogere betaalde schade is mede een gevolg van de grote schades aan het eind van 2013, zoals de storm van 28 oktober 2013, waarvoor destijds voorzieningen werden gevormd en die in 2014 enerzijds voor een deel weer vrijvallen

en anderzijds niet opnieuw opgebouwd hoeven worden. Het effect van de storm zien we ook duidelijk terug in het resultaat van 2013.

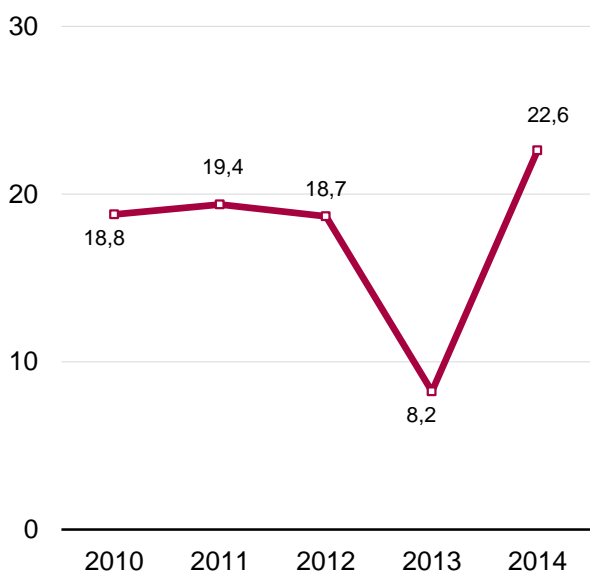
Figuur 18 Resultaat na rente in procenten van de verdiende premie, Brand

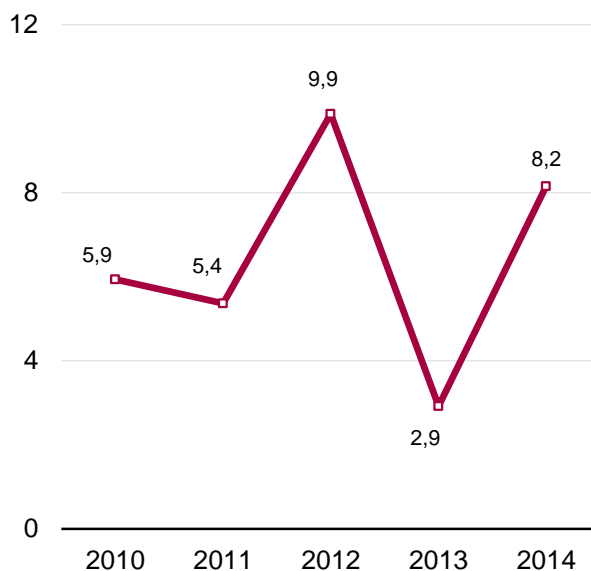
Figuur 19 Netto combined ratio, Brand

Figuur 20 Resultaat na rente vóór herverzekering in procenten van de verdiende premie, Brand Bedrijven

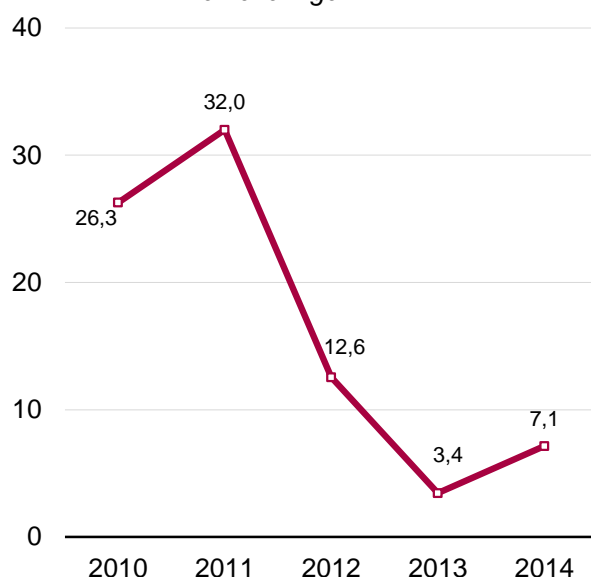

Figuur 21 Resultaat na rente vóór herverzekering in procenten van de verdiende premie, inboedel en opstal

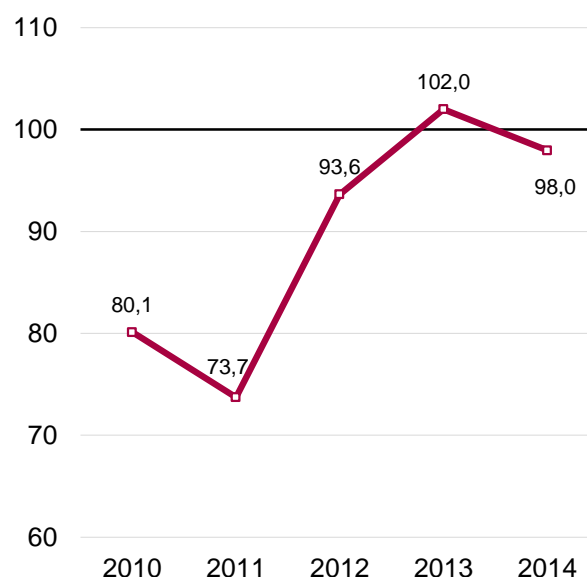

Na de dip in 2013 is het resultaat van 2014 weer positief. Het resultaat op herverzekering is verslechterd doordat de ontvangen inkomsten vanuit herverzekering zijn gedaald omdat er ten opzichte van het jaar ervoor minder grote schaden zijn geregistreerd. In 2014 was er minder sprake van extreme weersomstandigheden, al was er eind juli (27-29 juli) wel sprake van extreme regenval.

Figuur 22 Resultaat na rente vóór herverzekering in procenten van de verdiende premie, Technische verzekeringen

Figuur 23 Bruto combined ratio, Technische verzekeringen

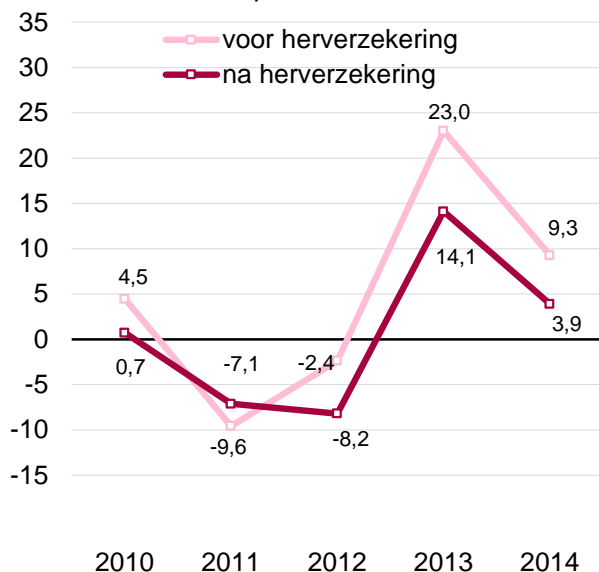
Ongeveer 250 miljoen euro van het premievolume van brandverzekeringen gaat om in Technische verzekeringen. Dit zijn verzekeringen voor Elektronica, Machinebreuk en Construction All Risk (CAR, bouwprojecten). Binnen CAR (de grootste productgroep binnen Technische verzekeringen) is een zeer grote daling van het premievolume te zien. Deze ontwikkeling zien we terug in de totale bouwkosten van gereedgekomen bouwwerken, waarbij deze bouwkosten in 2014 ten opzichte van het jaar ervoor met twintig procent zijn gedaald (bron: CBS).

Na vier opeenvolgende jaren waarbij telkens sprake was van een vrijval binnen de schadevoorziening van CAR, is in 2014 sprake geweest van een toevoeging. Dit komt onder meer door een toename van de grote schaden, maar het betreft hier eerder incidenten met een grote schadeomvang dan een structurele ontwikkeling.

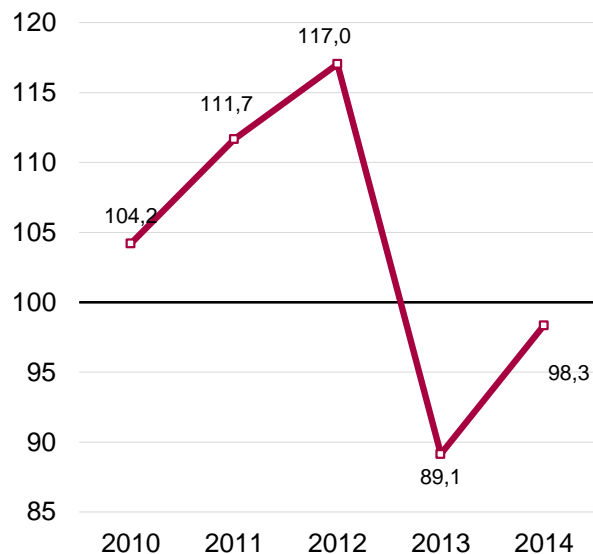
3.5 Transport

Het resultaat van Transport daalt in 2014 ten opzichte van 2013. Dit wordt mede veroorzaakt door een daling van het premievolume. Ondanks de groei van de Nederlandse economie daalt het premievolume van Transport, als gevolg van internationale concurrentie en naverrekeningen over vervoerde volumes. Daarnaast stijgt de geleden schade, doordat in 2014 in vergelijking met 2013 een minder forse vrijval van de schadevoorziening heeft plaatsgevonden. De *netto combined ratio* stijgt, maar blijft wel onder de honderd. Ook bij Vervoerde goederen, de grootste productgroep van Transport, daalt het resultaat, voornamelijk door een stijging van de geleden schade.

Figuur 24 Resultaat na rente in procenten van de verdiende premie, Transport

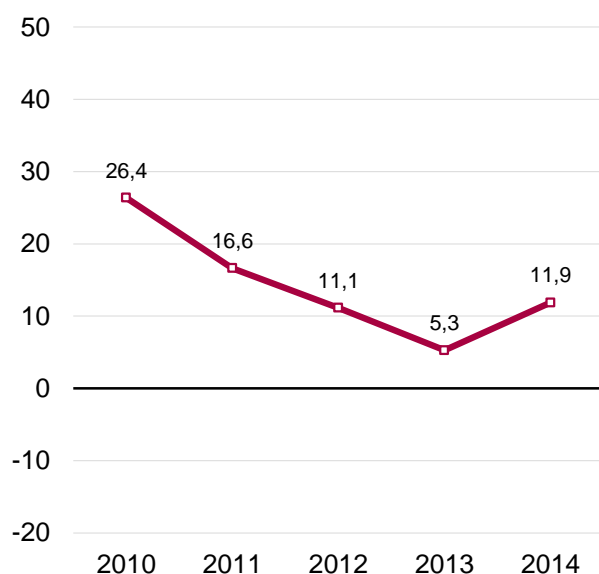
Figuur 25 Netto combined ratio, Transport

3.6 Aansprakelijkheid

De omzet in de markt voor aansprakelijkheidsverzekeringen krimpt in 2014 licht ten opzichte van het jaar ervoor. Afgerond blijft de markt 1,1 miljard euro groot. In 2014 stijgt het resultaat, terwijl een daling vanwege de stijgende letselschades meer voor de hand zou liggen. De ontwikkeling wordt verklaard door de voorzieningen. In 2012 en 2013 werden de schadevoorzieningen fors verhoogd vanwege de verwachte stijging van de schadelast. Op basis van de huidige inzichten kan de schadevoorziening in 2014 licht dalen, wat zich vertaalt in een stijging van het resultaat in 2014 ten opzichte van 2013. Bij de betaalde schade zien we in 2014 een stijging van zes procent ten opzichte van 2013.

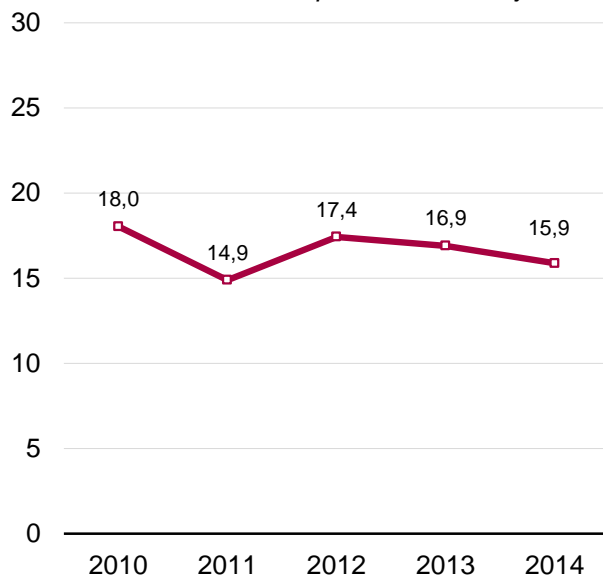
Figuur 26 Resultaat na rente vóór herverzekering in procenten van de verdiende premie, Aansprakelijkheid totaal

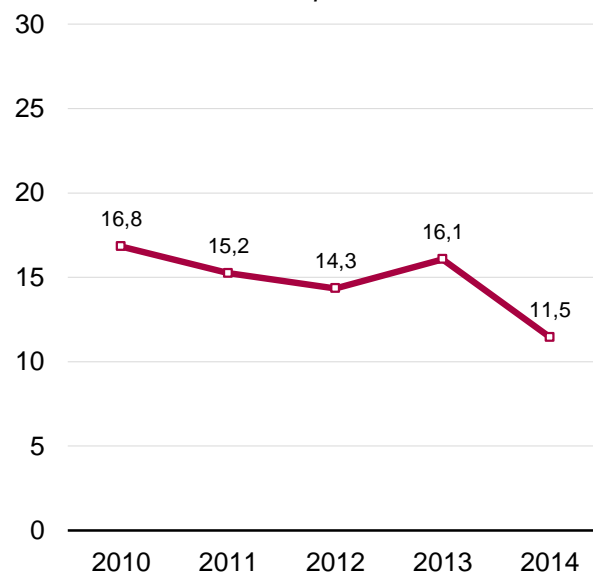
3.7 Rechtsbijstand

In de periode 2010-2013 nam de omzetgroei van Rechtsbijstand elk jaar af, om in 2014 tot stilstand te komen. Het premievolume blijft dan ook praktisch gelijk aan die van 2013. Het resultaat van Rechtsbijstand daalt ten opzichte van 2013 door een hogere schadelast: rechtsbijstandsverzekeraars betalen meer aan schade en verhogen de voorzieningen voor toekomstige schade. De gemiddelde omvang van een schade stijgt.

Figuur 27 Resultaat na rente vóór herverzekering in procenten van de verdiende premie, Rechtsbijstand

Figuur 28 Resultaat na rente vóór herverzekering in procenten van de verdiende premie, Reis

3.8 Reis

De productgroep Reis bestaat uit doorlopende en aflopende reisverzekeringen, annuleringsverzekeringen en hulpverzekeringen. De markt krimpt in 2014 onder meer als gevolg van het economische klimaat. Ook speelt de gedeeltelijke verkoop van portefeuilles aan buitenlandse verzekeraars een rol. De omzet van doorlopende reisverzekeringen (ongeveer de helft van het totaal van Reis) krimpt en die van aflopende (zo'n zes procent van de totale omzet van Reis) neemt iets toe. Omdat consumenten met duurdere gadgets op reis gaan, stijgt de schadelast. Als gevolg hiervan zien we het resultaat in 2014 dalen ten opzichte van 2013.

4 Zorgverzekeringen

- Resultaat Ziektekosten daalt
- Premievolume Inkomen daalt
- Resultaat Inkomen daalt

4.1 Algemeen

De sector Zorg bestaat uit de branches Ziektekosten en Inkomen. Wetswijzigingen in 2006 hadden voor beide branches grote gevolgen. Bij Ziektekosten waren de gevolgen het grootst met de introductie van de basisverzekering. De omzet van deze branche nam fors toe, terwijl het resultaat afnam en aanvankelijk zelfs negatief werd. Bij Inkomen (verzekeringen tegen inkomensderving als gevolg van arbeidsongeschiktheid veroorzaakt door ziekte of ongeval) betekende de overgang van WAO naar WIA het aflopen van oude producten en de introductie van nieuwe producten. De oplopende schadelast zorgt ervoor dat het resultaat sinds 2008 onder druk staat.

Tabel 4 Bruto premievolume en premieontwikkeling zorgbranches

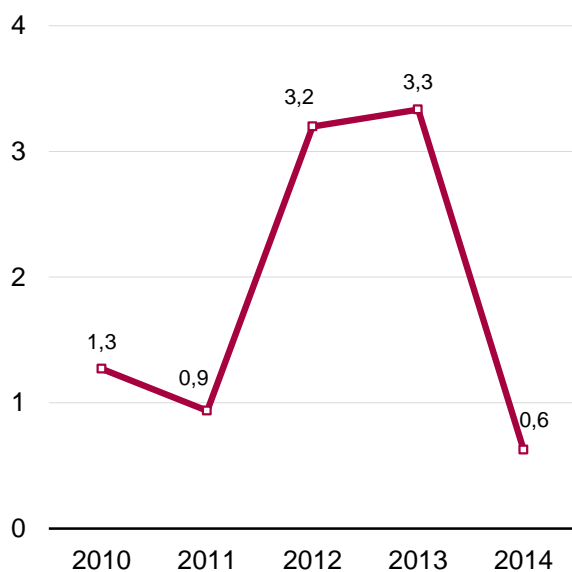
Branche	2013 € mrd	2014 € mrd	Mutatie %
Ziektekosten	41,1	41,7	2
Inkomen	3,7	3,6	-2
Totaal	44,8	45,3	1

4.2 Ziektekosten

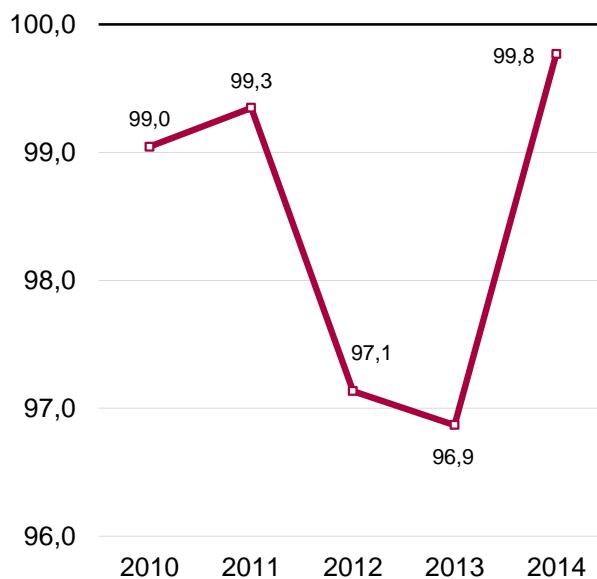
Zorgverzekeraars zien zich elk jaar geconfronteerd met stijgende zorgkosten en wijzigingen in het zorgstelsel. Zo verandert de dekking in de basisverzekeringen en de hoogte van het eigen risico jaarlijks, waardoor de financiële jaarcijfers moeilijk met elkaar te vergelijken zijn. Vergeleken met de voorgaande jaren zijn de veranderingen in 2014 relatief klein. Er zijn slechts enkele kleine wijzigingen in de dekking, vooral op het gebied van psychische zorg. Het eigen risico stijgt met tien euro naar 360 euro in 2014.

De gemiddelde jaarpremie voor de basisverzekering daalt in 2014. In 2013 zagen we ook al een daling, maar in 2014 is de daling bijna tien procent, van 1.280 euro per jaar naar 1.157 euro per jaar, terwijl de daling in 2013 onder de één procent uitkwam. Daarnaast stijgt het deel van de verzekerden dat geen aanvullende verzekering afsluit van 14,3 procent in 2013 naar 15,5 procent in 2014. Niettemin laat het totale premievolume van Ziektekosten in 2014 een lichte stijging zien. De schadelast en bedrijfskosten zijn meer gestegen, waardoor het resultaat in 2014 lager is dan in 2013.

Figuur 29 Resultaat na rente na herverzekering in procenten van de verdiende premie, Ziektekosten (bron: DNB)

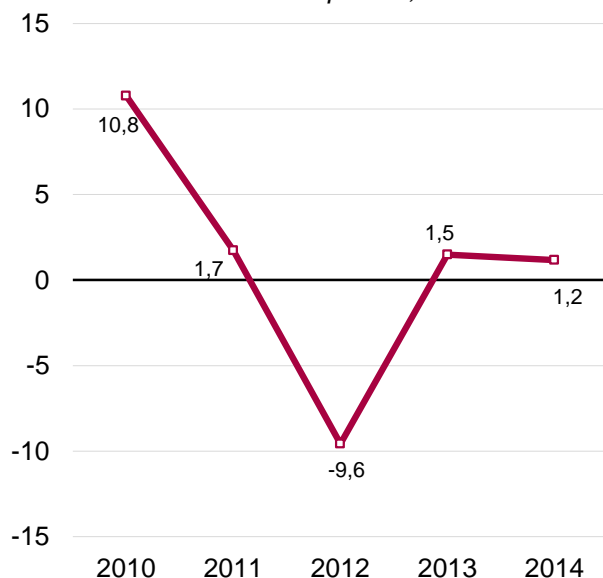
Figuur 30 Netto combined ratio, Ziektekosten (bron: DNB)

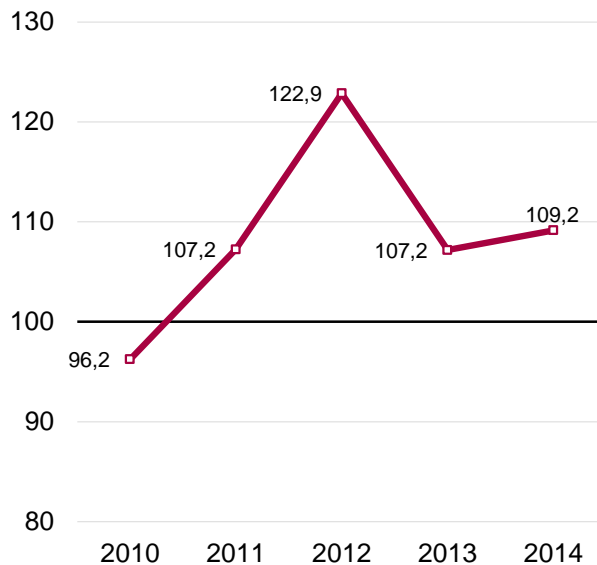
4.3 Inkomen

Het premievolume van inkomensverzekeringen laat sinds 2012 een daling zien. Deze trend wordt voortgezet in 2014 met een daling van het premievolume van twee procent ten opzichte van 2013. Het resultaat voor rente is iets lager dan in 2013 en is net als in 2013 negatief. De toegerekende opbrengst uit beleggingen is hoger dan in 2013, maar net als bij Leven heeft de lage rente ook een drukkend effect op het resultaat, omdat verzekeraars meer geld moeten vasthouden om de langlopende verplichtingen te kunnen voldoen. Daarnaast zijn er toenemende kosten als gevolg van wet- en regelgeving. Al met al komt het resultaat na rente in 2014 net boven de nul uit. De *netto combined ratio* ligt fors boven de honderd, wat betekent dat de inkomsten lager zijn dan de uitgaven.

Figuur 31 Resultaat na rente na herverzekering in procenten van de verdiende premie, Inkomen

Figuur 32 Netto combined ratio, Inkomen

De daling in het premievolume is bij alle productgroepen te zien, behalve bij de WIA-verzekeringen. De stijging bij WIA wordt veroorzaakt door premieverhogingen bij alle WIA-producten en door een vrijval in de wiskundige voorziening binnen het product WGA Eigenrisicodragers. Ook bij WGA Eigenrisicodragers speelt het ontbreken van een level playing field verzekeraars parten. Met name door substantiële verschillen in de wijze van premiestelling tussen UWV en verzekeraars is een aantal bedrijven teruggekeerd naar het publieke stelsel. In 2014 is het aantal eigenrisicodragers WGA voor het eerst afgenomen (bron: UWV). Een beter schadebeheersingsprogramma heeft een positief effect op de schadelast. Door een daling in de schadelast is het resultaat van de productgroep WIA fors verbeterd, maar het is nog steeds negatief.

De grootste productgroep binnen Inkomen is Arbeidsongeschiktheidsverzekeringen (AOV). De laatste jaren is een dalende trend te zien in het aantal polissen, omdat het aantal geroyeerde verzekeringen hoger is dan het aantal nieuw afgesloten verzekeringen. Het aantal zelfstandige ondernemers in Nederland laat daarentegen sinds 2010 een stijgende trend zien. De AOV-polissen worden geroyeerd door faillissementen of doordat ondernemers, onder andere als gevolg van de economische malaise, niet meer in staat zijn de premie op te brengen, terwijl startende ondernemers hun inkomen vooral aanwenden voor investeringen. De schadelast en bedrijfskosten zijn gestegen en dit leidt tot een daling in het resultaat. Alleen als gevolg van de beleggingsopbrengsten kan het resultaat boven de nul uitkomen.

Het premievolume van ziekteverzuimverzekeringen laat sinds 2013 een daling zien. Dit wordt veroorzaakt door een krimp in de portefeuille als gevolg van onder andere faillissementen, bedrijfsbeëindigingen en reorganisaties. Het resultaat in 2014 is negatief, terwijl het in 2013 nog positief was.

5 Levensverzekeringen

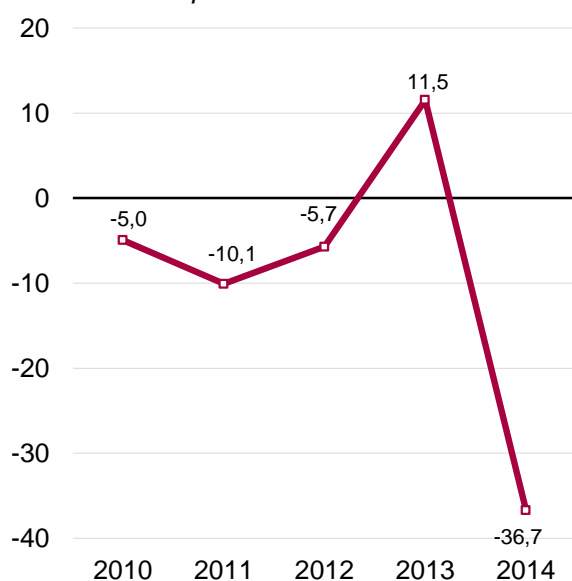
- Premievolume daalt
- Resultaat negatief
- Hoge beleggingsopbrengsten

5.1 Algemeen

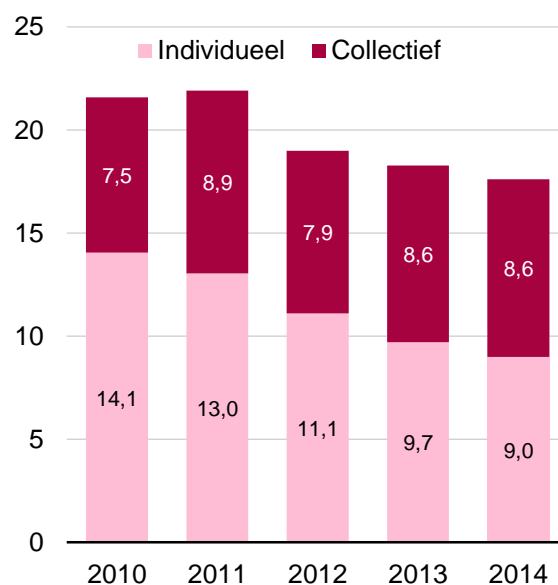
De dalende trend van het premievolume van levensverzekeraars houdt in 2014 aan. Deze daling zien we in 2014 vooral terug bij Leven Individueel. Bij Leven Collectief (dit betreft pensioenen in de tweede pijler) blijft het premievolume min of meer gelijk. Tegenover de dalende premie-inkomsten staan gestegen beleggingsinkomsten. Dit komt slechts voor een klein deel door de beurskoersen. Zo stijgt de AEX in 2014 met vijf procent, wat vergeleken met de marktrente een hoog percentage is, maar wat lager is dan de stijgingen van de AEX in 2012 en 2013. Verzekeraars beleggen niet alleen in aandelen, maar vooral in obligaties en deze beleggingsstrategie zorgt in 2014 voor een fors hoger beleggingsresultaat, omdat de waarde van de obligaties sterk stijgt als gevolg van de lage rente. Dit leidt er toe dat de door verzekeraars behaalde beleggingsopbrengsten in 2014 de hoogste zijn sinds 1995, het beginjaar van onze tijdreeks. Daar staat tegenover dat verzekeraars meer geld moeten aanhouden om de aan gegarandeerde verplichtingen te kunnen voldoen, wat een negatief effect heeft op het resultaat.

De uitkeringen blijven op peil, maar het resultaat van Leven laat in 2014 een forse daling zien en komt ver onder de nul uit. De reden hiervoor is dat levensverzekeraars in 2014 veel geld hebben toegevoegd aan de voorzieningen. Hiermee anticiperen ze op diverse ontwikkelingen, zoals de lage rentestand en de stijgende levensverwachting. Verder zijn er toenemende kosten als gevolg van regelgeving, zoals de op handen zijnde invoering van Solvency II. De solvabiliteit van levensverzekeraars blijft ruimschoots boven de norm.

Figuur 33 Technisch resultaat Leven in procenten van de verdiende premie

Figuur 34 Premievolume Leven, € mrd

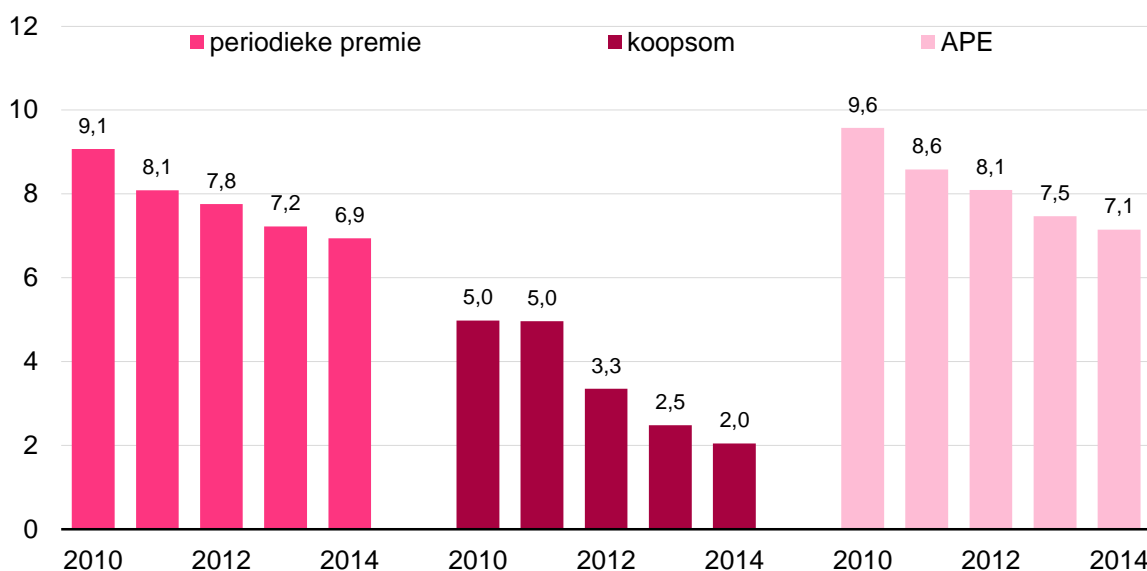

5.2 Individueel

De daling van het premievolume van individuele levensverzekeringen is al vanaf 2007 aan de gang en zet in 2014 onverminderd door. Ten opzichte van 2013 daalt de premie met meer dan zeven procent,

van 9,7 miljard tot net iets onder de negen miljard. De koopsommen dalen het sterkst, met 17,5 procent, tegen een daling van bijna vier procent bij de individuele periodieke premie. De oorzaak hiervan ligt in de lage rente, die het voor consumenten minder aantrekkelijk maakt om een Direct Ingaande Lijfrente aan te schaffen. Ook de APE (Annualised Premium Equivalent) daalt hierdoor en komt in 2014 uit op 7,1 miljard euro, tegen 7,6 miljard euro in 2013. De APE is het totaal van de periodieke premie, vermeerderd met tien procent van de koopsompremie en geeft de 'kwaliteit' van het premie-inkomen weer.

Figuur 35 Premievolume individueel, € mrd

De daling van het premievolume zien we bij zowel de traditionele verzekeringen (in geld) als bij de beleggingsverzekeringen terug. Hierbij is de daling bij de beleggingsverzekeringen (-8,5 procent) iets sterker dan de daling van de verzekeringen in geld (-6,8 procent). Het premievolume van de verzekeringen in geld komt in 2014 net onder de zes miljard euro uit, tegen een premievolume van drie miljard euro voor individuele beleggingsverzekeringen.

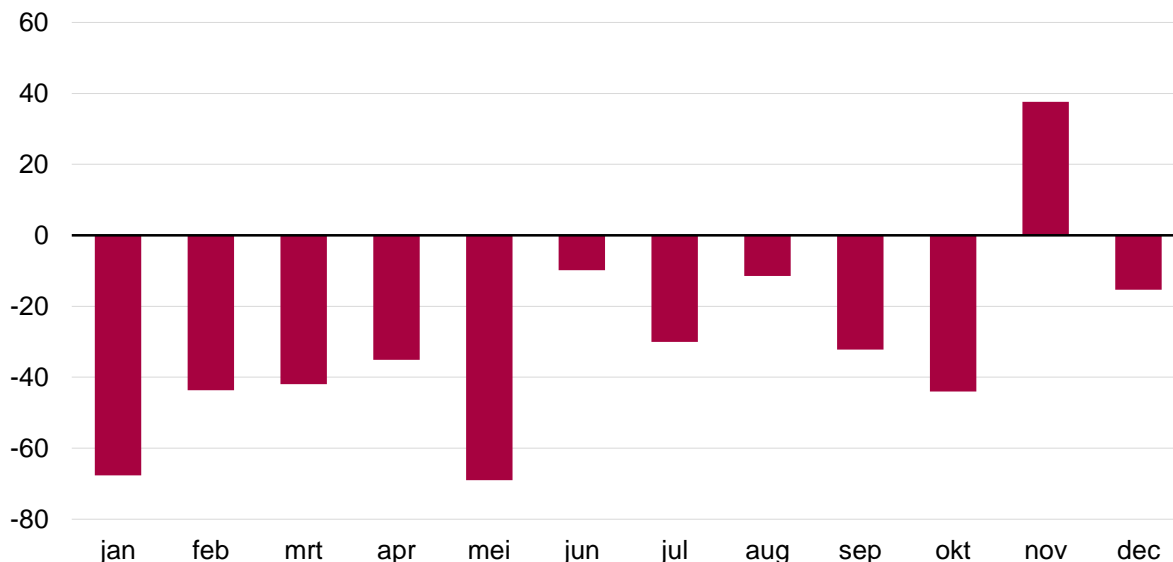
5.3 Productie individueel

De verkoop van individuele levensverzekeringen vertoont al enkele jaren een sterke teruggang, vanwege onder andere de economische situatie en de hevige concurrentie, waaronder de introductie van banksparen. De concerns waarvan verzekeraars deel uitmaken, bieden weliswaar vaak ook bankspaarproducten aan, maar deze cijfers zijn niet opgenomen in de productiecijfers van individuele levensverzekeringen. De productie van verzekeraars wordt bemoeilijkt doordat kapitaaleisen die vanuit Solvency II aan de verzekeraar gesteld worden strenger zijn dan die voor banken. Een belangrijke reden is dat de focus op alle risico's wordt gelegd die een verzekeraar loopt op zowel verplichtingen als de bezittingen, terwijl bij banken de focus met name ligt op de bezittingen en onder meer de kredietwaardigheid hiervan. Hierdoor ontbreekt een level playing field en zijn de kosten voor verzekeraars hoger dan voor banken, terwijl het risico gelijk is. Verder is in 2013 het provisieverbod op complexe financiële producten in werking getreden, wat een dempend effect heeft op de productie van individuele levensverzekeringen. Vanaf 2013 is het bovendien, voor het behouden van de hypotheekrenteaftrek, fiscaal gezien verplicht om een lineaire of annuïteitenhypotheek te nemen bij de financiering van een nieuwe woning. Hierdoor is het afsluiten van een kapitaalverzekering voor aflossing van de hypotheek niet meer aantrekkelijk.

Het totale premievolume van nieuw afgesloten individuele levensverzekeringen is met zestien procent gedaald van 2,2 miljard euro in 2013 tot 1,9 miljard euro in 2014. De productiepremie van individuele

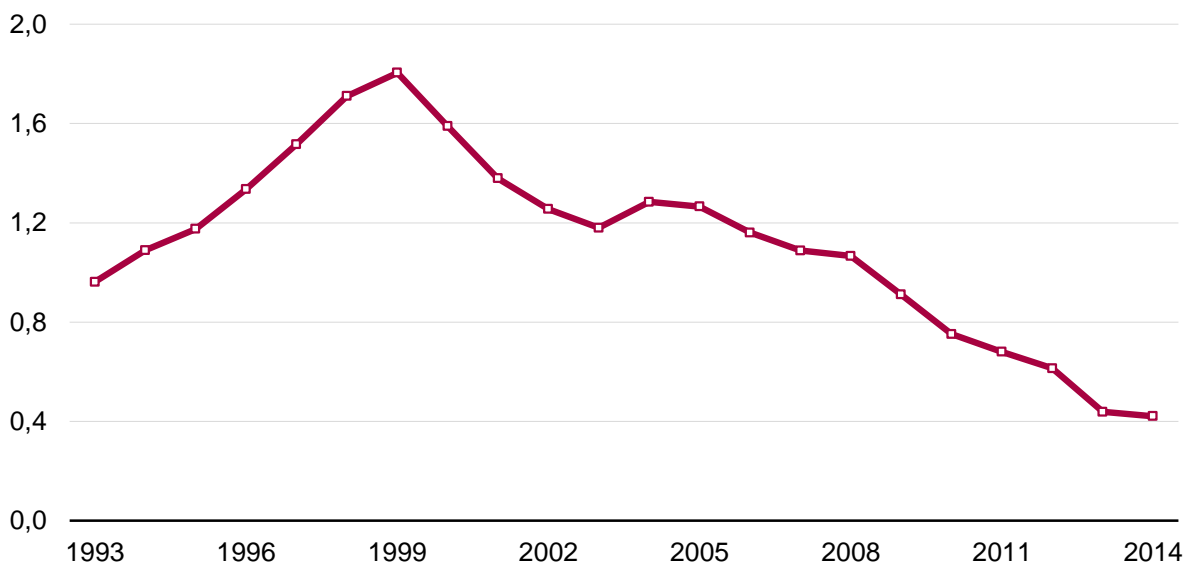
levensverzekeringen is in bijna elke maand van 2014 lager dan de productiepremie in dezelfde periode een jaar eerder. Alleen de maand november vormde een uitzondering.

Figuur 36 Verschil tussen productiepremie van nieuwe individuele levensverzekeringen in 2014 en 2013 per maand, € mln

Gemeten in aantal verzekeringen is het beeld voor het laatste kwartaal van het jaar positiever geëindigd. In de eerste drie kwartalen van 2014 zijn er, in vergelijking met dezelfde periode een jaar eerder, 32 duizend polissen minder verkocht. In het laatste kwartaal van 2014 zijn er ten opzichte van het vierde kwartaal 2013 ruim vijftien duizend meer polissen verkocht. Per saldo is het aantal verkochte verzekeringen vier procent lager dan in het jaar ervoor en komt uit op 421 duizend polissen in 2014.

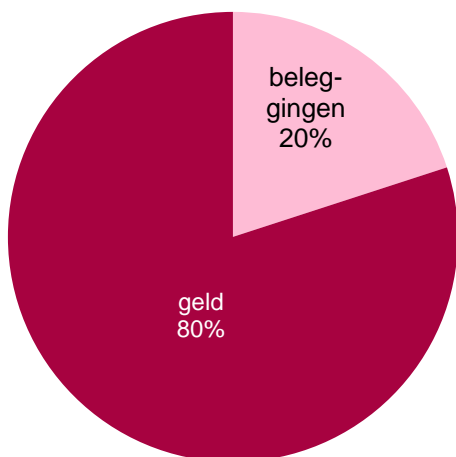
Figuur 37 Aantal nieuwe individuele levensverzekeringen, mln

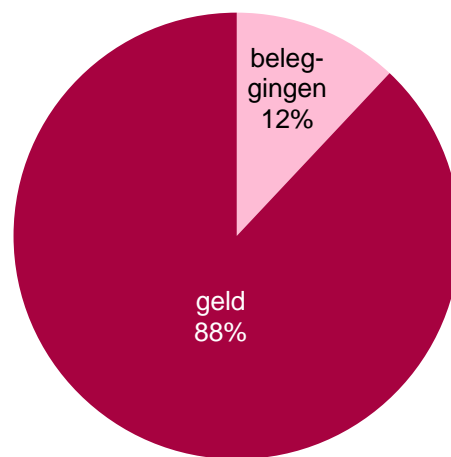
Rond 2000 was ongeveer de helft van het aantal nieuwe individuele levensverzekeringen een beleggingsverzekering. Dit percentage daalde gestaag tot drie procent in 2012. De afgelopen drie jaren is het aandeel van het aantal beleggingsverzekeringen stabiel gebleven op drie procent. In

premiëvolume is het aandeel van beleggingsverzekeringen groter dan in aantallen, namelijk twintig procent van de periodieke productiepremie en twaalf procent van de koopsom-productiepremie.

Figuur 38 Verhouding individuele verzekeringen in geld/beleggingen, periodieke productiepremie, 2014

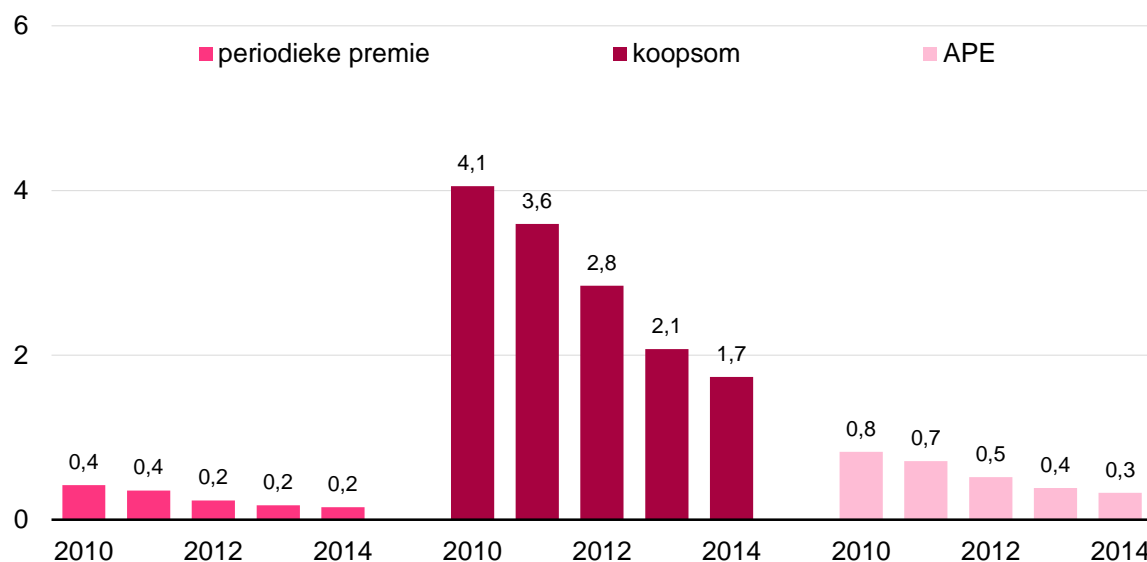

Figuur 39 Verhouding individuele verzekeringen in geld/beleggingen, koopsom-productiepremie, 2014

De productiepremie van de polissen met periodieke premiebetalingen daalde met veertien procent tot 152 miljoen euro in 2014. De productiepremie van koopsompolissen daalde eveneens, namelijk met zestien procent tot 1,7 miljard euro. De APE komt daarmee in 2014 uit op 0,3 miljard euro. In 2010 was de APE twee en een half keer zo hoog als in 2014.

Figuur 40 Productiepremie individueel in periodieke premie, koopsommen en APE, € mrd

De ontwikkeling van de meeste productgroepen is in lijn met het dalende totaalbeeld. De grootste daling in absolute aantallen is zichtbaar binnen de hypotheekgerelateerde verzekeringen, gevolgd door de direct ingaande lijfrenten.

De productiepremie van hypotheekgerelateerde verzekeringen daalt procentueel gezien het sterkst, met 43 procent tot bijna 85 duizend euro. Gemeten in productiepremie is de daling het grootst binnen de productgroep Direct ingaande lijfrente, die met 22 procent daalt tot 0,9 miljard euro. Verder is het aantal

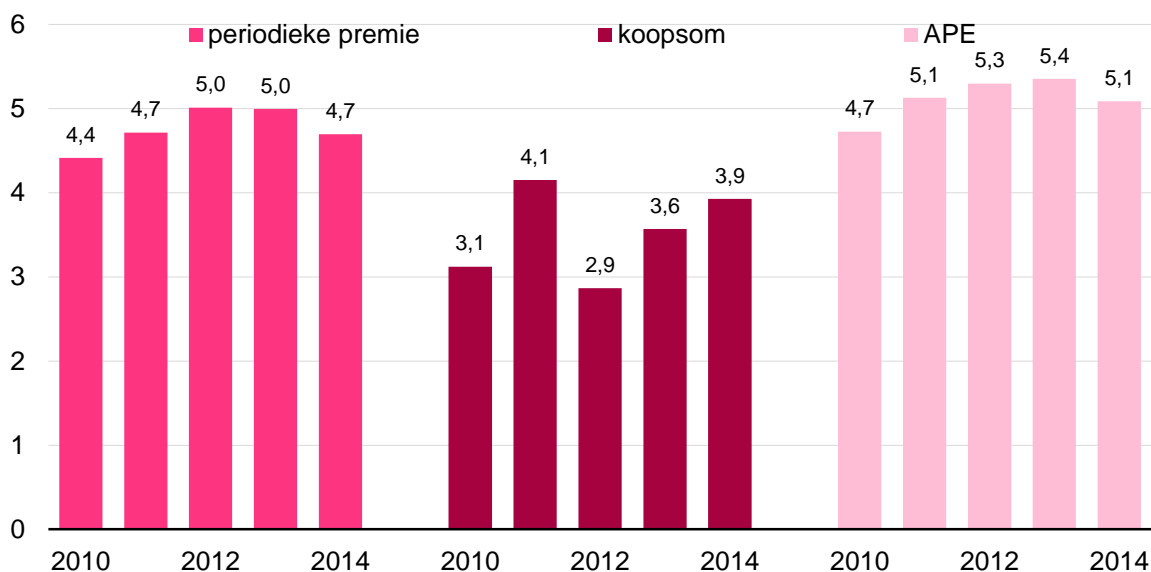
verkochte spaarverzekeringen lager dan in het jaar ervoor, maar het bijbehorende premievolume stijgt met elf procent naar 95 duizend euro.

In 2014 zijn er volgens het Kadaster 39 procent meer woningen verkocht dan in 2013. Met deze stijging is het aantal verkochte woningen in 2014 hoger dan het niveau van 2009, maar lager dan dat van 2008. Tot de productgroep Risicoverzekering behoren ook de overlijdensrisicoverzekeringen die vaak nodig zijn bij het afsluiten van een hypotheek. De verkoop van het aantal risicoverzekeringen groeit licht met twee procent. Het bijbehorende premievolume stijgt eveneens met twee procent, waarbij de stijging in z'n geheel komt door meer periodieke premie. Premie ineens daalt namelijk met circa een kwart. Verder concentreert de toename zich vooral binnen de tweede helft van het jaar.

5.4 Collectief

Het premievolume van collectieve levensverzekeringen stijgt in 2014 licht ten opzichte van 2013. Deze stijging komt vooral voor rekening van de koopsommen, die met tien procent toenemen. Dergelijke stijgingen zijn vaak het gevolg van overdrachten van collectieve polissen en geliquideerde pensioenfondsen, waardoor de ontwikkeling van de periodieke premie een beter beeld geeft van de marktontwikkelingen. Bij de periodieke premie zien we voor het eerst in vijf jaar tijd een serieuze daling, met bijna zeven procent. De verlaging van de fiscaal gefacilieerde maximale opbouw zal daar aan hebben bijgedragen.

Figuur 41 Premievolume collectief, € mrd

Onderscheiden naar verzekeringen in geld en verzekeringen in beleggingen zien we dat de daling voor rekening komt van verzekeringen in beleggingen. Hier daalt het premievolume met bijna acht procent van 3,8 miljard in 2013 tot 3,5 miljard in 2014. Deze daling wordt onder andere veroorzaakt door de overgang naar premiepensioeninstellingen (PPI's) die buiten de scope van dit jaarverslag vallen. Deze instellingen bieden premieovereenkomsten aan, waarbij de bijbehorende overlijdensrisicodekking weer bij verzekeraars wordt ondergebracht. Bij collectieve verzekeringen in geld zien we een stijging met ruim zeven procent, van 4,8 miljard euro in 2013 tot 5,2 miljard euro in 2014. Door de lage rente is meer premie-inkomen nodig om gelijke garanties te kunnen geven. Dit vertaalt zich in hogere premies bij nieuwe contracten en verlengingen, maar vanwege het doorlopen van de meeste contracten gaat dit geleidelijk. Het aandeel beleggingsverzekeringen is hierdoor nog verder teruggelopen, van 44 procent in 2013 tot veertig procent in 2014.

Verklaring begrippen

Annualised Premium Equivalent (APE)

Het volume van de nieuwe levenproductie en het premie-inkomen uitgedrukt in zogenaamde premie-equivalenten op jaarbasis. APE bestaat uit periodieke premies op jaarbasis plus tien procent van de koopsompremies.

Bedrijfskosten

Het totaal van kosten en provisie. De bedrijfskosten bestaan uit de componenten acquisitiekosten, wijziging overlopende acquisitiekosten, beheers- en personeelskosten, winstdeling en provisie herverzekering.

Beleggingsverzekering

Een levensverzekering waarbij de premies of koopsom wordt belegd in aandelen of beleggingsfondsen. Het op te bouwen kapitaal wordt te zijner tijd omgezet in (jaarlijkse) uitkeringen.

Bruto combined ratio

Geleden schade en bedrijfskosten in verhouding tot de bruto verdiende premie, inclusief herverzekering.

Bruto verdiende premie

Het totaal van de geboekte (ontvangen) premies inclusief het herverzekerde deel (de premies betaald aan de herverzekeraar), minus de premievoorziening ultimo (de premie die door de verzekeringnemer vooruit is betaald en waarvoor nog een verzekeringsprestatie geleverd gaat worden), plus de premievoorziening primo (vooruitbetaalde premie van het voorgaande jaar).

Directe binnenlandse tekening

De totale tekening (= omzet) van schade- en zorgverzekeraars bestaat uit directe en indirecte tekening (herverzekering aangenomen van andere verzekeraars). De directe tekening bestaat uit binnenlandse en buitenlandse tekening. De buitenlandse en indirecte tekening vormen samen ongeveer vijf procent van het totaal.

Eigen behoud

Het gedeelte van een schade dat voor rekening van de verzekeraar en niet van de herverzekeraar komt.

Eigen vermogen

Het eigen kapitaal van een onderneming waaronder het aandelenkapitaal en de reserves.

Herverzekeringskosten (of herverzekeringsmarge)

Kosten die bestaan uit de premie betaald aan de herverzekeraar, de herverzekerde schade, de provisie ontvangen van de herverzekeraar, en gemiste rente. De herverzekeringsmarge wordt uitgedrukt als percentage van de verdiende premie. Dit afgetrokken van het resultaat na rente levert het resultaat na herverzekering op.

Leven collectief

Bedrijfsonderdeel bij verzekeraars dat zich bezighoudt met verzekeringen waarbij één partij de verzekeringnemer is voor andere partijen. Bijvoorbeeld de collectieve pensioenverzekering voor werknemers, waarbij de werkgever als verzekeringnemer optreedt.

Leven individueel

Bedrijfsonderdeel bij verzekeraars dat zich bezighoudt met levensverzekeringen die worden afgesloten door individuele personen.

Netto combined ratio

Geleden schade en bedrijfskosten in verhouding tot de netto verdiende premie, exclusief herverzekering. De netto combined ratio is een indicator voor het verzekeringstechnische resultaat.

Premie ineens (koopsom)

Een bedrag dat een verzekerde ineens bij een verzekeraar stort om in de toekomst bijvoorbeeld een lijfrente-uitkering te ontvangen.

Premie periodiek

Het bedrag dat periodiek wordt gestort bij een verzekeraar om in de toekomst een uitkering bij overlijden (kapitaalverzekering) of om een (periodieke) uitkering te ontvangen bij leven.

Solvabiliteit

De mate waarin een verzekeraar in staat is om zijn (toekomstige) verplichtingen na te komen, berekend door de middelen die de verzekeraar als buffer aanhoudt te delen door de wettelijk voorgeschreven vereiste solvabiliteitsmarge. De solvabiliteitsratio hoort groter te zijn dan honderd procent.

(Technisch) resultaat na herverzekering

Het resultaat na rente (resultaat voor herverzekering) minus de herverzekeringmarge (herverzekeringskosten).

(Technisch) resultaat voor herverzekering (ook: resultaat na rente)

De verdiende premies minus de geleden schade en bedrijfskosten, plus de renteopbrengsten van de voorzieningen.

Tweede pijler

Het werknemerspensioen of de pensioentoezeggingen die zijn vastgelegd in pensioenregelingen die zijn overeengekomen tussen werkgever en werknemers. Het werknemerspensioen kan naar keuze van de desbetreffende sociale partners zowel door verzekeraars als door pensioenfondsen worden uitgevoerd.

Opbouw resultaat voor schadeverzekeringen:

Geboekte premie

- Mutatie premievoorziening

= Verdiende premie

Betaalde schade

+ Mutatie schadevoorziening

= Geleden schade

Verdiende premie

- Geleden schade

- Bedrijfskosten

= Technisch resultaat voor rente

Technisch resultaat voor rente

+ Rente technische voorzieningen

= Technisch resultaat na rente

Technisch resultaat na rente

- Kosten herverzekering

= Technisch resultaat na herverzekering

Opbouw resultaat voor levensverzekeringen:

Bruto premie

- Uitgaande herverzekeringspremie
- Wijziging technische voorziening niet-verdiende premie eigen rekening
- = Verdiende premie eigen rekening

Verdiende premies eigen rekening

- + Opbrengsten uit beleggingen
- + Overige technische baten/lasten eigen rekening
- Uitkeringen eigen rekening
- Wijziging overige technische voorzieningen eigen rekening
- Winstdeling en kortingen
- Bedrijfskosten
- Beleggingslasten
- Aan niet-technische rekening toegekende opbrengst uit beleggingen
- = Resultaat technische rekening levensverzekering

Colofon

© Uitgave van het Verbond van Verzekeraars
Centrum voor Verzekeringsstatistiek

Aan deze uitgave kunnen geen rechten worden ontleend.

Bordewijklaan 2, 2591 XR DEN HAAG
Postbus 93450, 2509 AL DEN HAAG
Telefoon: 070 – 3338500
E-mail: info@verzekeraars.nl
Internet: www.verzekeraars.nl

Druk: DeltaHage, Den Haag

(2013.06.0,4.DH)

